

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Fenomén singles v Japonsku

The Phenomenon of the Singles in Japan

OLOMOUC 2021, Lucie Sondová

Vedoucí diplomové práce: doc. Mgr. Ivona Barešová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *Fenomén singles v Japonsku* vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne.....

.....

Lucie Sondová

Anotace

Jméno a příjmení: Lucie Sondová

Název fakulty a katedry: Filozofická fakulta, Katedra asijských studií

Název práce: Fenomén singles v Japonsku

Vedoucí práce: doc. Mgr. Ivona Barešová, Ph.D.

Klíčová slova: *singles, současná japonská společnost, rodina, postavení žen a mužů ve společnosti, partnerství, změny v japonské společnosti*

Počet stran: 60

Počet znaků (včetně mezer): 89 512

Počet titulů použité literatury: 69

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou fenoménu singles v Japonsku. První část obsahuje definici pojmu singles a charakteristiku fenoménu. Dále se práce zaměřuje na to, jak se vývoj ekonomické situace a proměny společnosti projevují v životních prioritách a jak ovlivňují pohled na tradiční pojetí japonské rodiny a postavení ženy ve společnosti. Ačkoliv se zaobírám trendem, který je aktuální ve většině vyspělých zemí světa, filozoficko-historický kontext přibližuje situaci v Japonsku, jež se liší od reality, kterou známe v Evropě. V neposlední řadě poukazují na to, jaké faktory tento fenomén vyvolaly a které ho dále podporují. Práce analyzuje důsledky tohoto fenoménu, především s ohledem na transformaci současné společnosti, zaměřuje se však i na to, jaké jsou snahy státu negativní dopady regulovat.

Poděkování

Velice ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce doc. Mgr. Ivoně Barešové, Ph.D. za její čas věnovaný mé práci a odborné vedení. Také bych chtěla vyjádřit vděk za velikou vstřícnost i ochotu a v neposlední řadě za množství cenných rad a přínosných komentářů.

Obsah

Seznam grafů	7
Ediční poznámka	8
Úvod	9
1. Charakteristika fenoménu singles	10
1.1 Obecná charakteristika	10
1.2 Fenomén singles v Japonsku	11
2. Vývoj postavení ženy a muže v rodině a ve společnosti	12
2.1 Kulturně-filozofický kontext	12
2.2 Historický kontext	14
2.2.1 Konec izolace a počátky westernizace	14
2.2.2 Vývoj po 2. světové válce	16
3. Příčiny fenoménu singles v Japonsku	18
3.1 Nedostatek finančních prostředků	18
3.3 Touha po svobodě a alternativním způsobu života	25
4. Důsledky fenoménu singles v Japonsku	29
4.1 Nárůst jednočlenných domácností	29
4.1.1 Varianty bydlení pro singles	31
4.1.2 Parasite singles	33
4.2 Stárnutí populace	36
4.3 Ženy jakožto terč diskriminace	41
4.4 Politické skandály	44
5. Snahy o zmírnění důsledků fenoménu singles – Šinzó Abe a jeho politika	47
Závěr	50
Resumé	52
Seznam použitých zdrojů	53

Seznam grafů

Graf 1: Míra nikdy nesezdaných ve věku 50 let

Graf 2: Překážky v uzavření manželství

Graf 3: Zaměstnaní na dobu určitou/neurčitou (2017)

Graf 4: Ideální životní cesta podle japonských žen (1987–2015)

Graf 5: Zprostředkovaná manželství a manželství z lásky v Japonsku

Graf 6: Poměr důležitosti jednotlivých hodnot života singles

Graf 7: Typy domácností v Japonsku

Graf 8: Poměr počtu parasite singles v Japonsku (1980–2005)

Graf 9: Porodnost v Japonsku (1800–2020)

Graf 10: Demografická struktura obyvatelstva

Graf 11: Podíl žen na pracovním trhu (1990–2019)

Ediční poznámka

Cizojazyčná obecná slova ve smyslu odborných termínů, s výjimkou nadpisů a názvů historických období, jsou v rámci této práce psána kurzívou. Japonská vlastní jména jsou psána bez kurzívy a pro jejich přepis je zvolena česká transkripce, vyjma citací pod čarou a použitých zdrojů, kde je ponechána původní transkripce. V některých případech, kdy jsou české výrazy přeloženy autorkou práce z japonštiny, jsou doplněny o japonský ekvivalent pro lepší dohledatelnost. Stejně tak jsou některé japonské výrazy doplněny o překlad do češtiny. Vlastní jména jsou uváděna v pořadí jméno – příjmení.

Úvod

Současné Japonsko čelí znepokojujícím problémům, které jsou zejména od začátku 21. století neustále zmiňovány jak v japonských, tak v zahraničních médiích – jmenovitě jde např. o problém stárnoucí populace, klesající porodnost, zvyšování věku uzavírání manželství a nárůst počtu tzv. singles. Stále stoupá počet mladých, kteří chtějí žít svůj život jinak, než jak od nich většinová společnost očekává. Někteří se nakonec rozhodnou, že si sami nechtějí zakládat rodiny, volí alternativní způsoby, jak si vydělat. Jiní nevydělávají vůbec a bydlí u svých rodičů, od kterých se nechávají živit. I tento trend se ukazuje být velmi aktuálním.

Cílem této práce je představit situaci fenoménu singles v Japonsku, zjistit, jaké faktory přispěly ke vzniku tohoto fenoménu a nadále ho podporují, ale také objasnit důsledky, které z těchto společenských změn vycházejí. Skrze přiložené grafy a statistiky je nastíněn i vývoj situace, který lze v krátkodobém horizontu očekávat.

Obsahem první kapitoly je definice pojmu singles obecně a poté je kapitola zaměřena na charakteristiku tohoto fenoménu v Japonsku. Dále jsou v této části práce stručně vysvětleny motivace singles k alternativnímu způsobu života, vybočujícího z předpokládaného směru. Kapitola do kontrastu s tímto novým trendem staví i zastánce tradičních hodnot, pro které jsou motivace k životu singles mnohdy nepochopitelné.

Druhá kapitola se zaměřuje na kulturně-filozofický kontext, tedy na to, jaký měly a mají staré filozofie vliv na utváření moderní japonské společnosti, a také na počátek rozdělení rolí mezi ženou a mužem jak v domácnosti, tak ve společnosti. V této kapitole je také nastíněn historický kontext od 2. poloviny 19. století ve vztahu ke změnám v ekonomické situaci a společnosti.

Třetí kapitola je již zaměřena na faktory, které zapříčinily vývoj fenoménu singles. Účelem je také zjistit, proč někteří Japonci a Japonky nepovažují nadále za důležité zakládat vlastní rodiny a kam se tedy přesunuly jejich priority. Podkapitoly jsou doplněny o informace z několika výzkumů a studií, v nichž nechybí výpovědi Japonců a Japonek, jejich názory a zkušenosti, díky kterým je možné získat náhled na situaci i z druhého úhlu pohledu, tedy přímo od singles.

Dále navazují kapitolou orientovanou na přímé i nepřímé důsledky tohoto fenoménu v Japonsku. Jedná se z velké části o problémy související s nižším počtem uzavřených manželství a s klesající porodností. V podkapitolách se mimo jiné dozvíme, jak se k fenoménu singles a s ním souvisejícím vývojem v zemi stavějí japonská politika.

Poslední kapitola shrnuje reformy a kroky ex-premiéra Šinzó Abeho, které měly v průběhu 21. století, především během premiérova druhého funkčního období, řešit hned několik problémů. V první řadě měly pomoci stabilizovat jak situaci na trhu práce, tak prudké stárnutí populace a nízkou porodnost. Zároveň na něj byl vyvíjen tlak, aby se věnoval i postavení žen ve společnosti, které je velmi aktuálním problémem.

Práce se opírá především o odborné elektronické články, z velké části psané japonskými autory. Práce tak mimo jiné vychází i z několika studií Masahira Jamady, který se ve svých publikacích na fenomén singles zaměřuje, a také sám definoval několik souvisejících pojmů. Pro lepší znázornění situace je čerpáno také z elektronických novinových článků obsahujících výpovědi single Japonců, stejně tak jako názory odborníků.

1. Charakteristika fenoménu singles

1.1 Obecná charakteristika

Existuje nespočet definic pojmu singles, např. Stein (1975) a Halas (2010) se shodují, že se jedná o dospělé osoby, které delší dobu nemají partnera, případně ty, kteří si zvolí bez něj dlouhodobě žít, protože jsou přesvědčeni o tom, že takový životní styl s sebou nese více výhod než nevýhod.¹ Tito lidé se navíc osobně musí za singles považovat.² Singles jsou jedinci, kteří by se rádi vymanili ze společností očekávaného životního směru, a ti, kteří si oblíbili nové možnosti, jež jim moderní doba nabízí. Uvádí se, že přibližné věkové rozmezí singles se pohybuje mezi pětadvaceti a čtyřiceti lety, kdy už lidé více méně vědí, že chtějí žít bez partnera.³

Důvodů pro zvolení této alternativní životní cesty je hned několik, nicméně nejčastějším zdůvodněním je to, že tento životní styl umožňuje větší svobodu a přináší pozitiva, například v podobě možnosti většího seberozvoje, ekonomické nezávislosti či

---

¹ STEIN, Peter, J. Singlehood: An alternative to marriage. *The family coordinator* [online]. 1975, vol. 24, no. 4, s. 489 [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/583033>

² HERTEL, J. et al. She's single, so what? How are singles perceived compared with people who are married?. *Zeitschrift für Familienforschung* [online]. 2017, vol.19, no.2, s. 141 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: https://www.suz.uzh.ch/dam/jcr:00000000-5971-7075-ffff-ffffda4c83d6/Hertel_Singles.pdf

³ HALAS, Marian a FORMANOVÁ, Lucie. Sociological, demographic and spatial aspects of the singles phenomenon in the Czech Republic. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis – Geographica* [online]. 2010, vol. 41, s. 39 [cit. 2020-02-15]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/257354443_Sociological_demographic_and_spatial_aspects_of_the_singles_phenomenon_in_the_Czech_Republic

větší volnosti v navazování nových osobních kontaktů.⁴ Starší generace pro takový životní styl často nemá pochopení. Dříve byly za zásadní považovány jiné hodnoty a velmi často lidé vnímali rodinu za život naplňující poslání. Proto singles od svých známých a rodin mnohdy slychají fráze typu: „Umřeš sám/sama.“⁵ Část populace stále předpokládá, že pokud si člověk zvolí životní styl singles, ztratí důležitou životní zkušenost. Někteří lidé dokonce singles spojují s osamělostí. Jejich životní náplní však nebývá rodina a dlouhodobý vztah, mají jednoduše jiné priority, a tak osamělí nebývají. Naopak, cítí se svobodní a časově flexibilní, což jim umožňuje směřovat svoji energii tam, kam chtějí.

1.2 Fenomén singles v Japonsku

V minulosti lidé zůstávali se svými rodinami v rodných městech. Teď však není neobvyklé, že se lidé stěhují napříč zemí za prací, což můžeme také považovat za projev větší volnosti. Kvůli tomu pak také skončí lidé sami daleko častěji než dříve.⁶ To je však způsobeno tím, že nejsou už natolik vázáni ke svému partnerovi a rodině. Zajímavé je, že japonští muži obvykle mívají z onoho „umřeš sám“ větší strach než ženy, což svědčí o tom, že jsou na svých partnerkách více závislí.⁷

Přestože jde o celosvětový fenomén, v Japonsku se jeho vývoj lišil. Klíčové jsou zde zejména ženy, po dlouhou dobu zvyklé být ženami v domácnosti, starat se o děti, v rodině udržovat harmonii a být manželovi oporou. Za posledních několik desetiletí se jim však naskytla spousta nových možností, jak svůj život vést a kam ho směřovat. Některé ženy na tyto nové možnosti zvyklé nejsou, a tak u části z nich (r. 2001 přibližně 30 %)⁸ zůstává touha po založení rodiny a budování kariéry coby profesionální ženy v domácnosti. Tato procenta však dále klesají. Podle dat *Japanese Fertility Survey 2015* pouze 7,5 % dotázaných žen⁹ odpovědělo, že by chtěly veškerý svůj čas věnovat práci doma. Naopak můžeme vysledovat tendenci žen zvládnout v budoucnu jak starost o

---

⁴ STEIN, ref. 1, s. 493–494.

⁵ LAHAD, Kinneret. *Discussion: Another time. In A Table for One: A critical reading of singlehood, gender and time* [online]. Manchester: Manchester University Press, 2017, s. 123 [cit. 2020-04-06]. DOI: 10.2307/j.ctt1wn0s66.12. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/j.ctt1wn0s66

⁶ OSUMI, Magdalena. Many of Japan's growing number of singles claim they are comfortable facing death alone. *The Japan Times* [online]. Tokyo, 2018/06/14 [cit. 2020-02-15]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2018/06/14/national/social-issues/many-japans-growing-number-singles-claim-comfortable-facing-death-alone/#.Xke8gShKg2x>

⁷ Tamtéž.

⁸ YAMAMOTO, Takayo. *Nonpara: parasaito shinai onnatachi no "hontō"*. Tokyo: Magajin Hausu, 2001, s. 220–221. ISBN 4838712936.

⁹ Dotázaným ženám bylo mezi 18–34 lety, nikdy nebyly vdané a roku 2015 jich bylo dotázáno 2570.

domácnost, tak zaměstnání mimo domov. Stejně tak stoupá zájem o to být single a budovat kariéru.

Žena a budování kariéry je něco, co v tradiční japonské rodině nepřípadalo v úvahu. Ženy byly finančně závislé na mužích, a mužův ekonomický status byl také nepřímo považován za úspěch ženy.¹⁰ Daleko větší problém se vyrovnat se změnami tak mívají muži, kterým vyhovoval sociální status, který jim tento systém propůjčoval. V současnosti se však mnohdy stává, že žena má lépe placenou pozici než potenciální partner, což je častým důvodem, proč žena dotyčného muže nechce. Stabilní finanční situace je stále pro ženu jistou zárukou, že rodina později nebude muset čelit finančním problémům. Ženy tak často čekají na partnera, který by měl stabilní příjem, aby mohl rodinu zabezpečit. Spousta z nich se právě z tohoto důvodu neukvapuje a čeká na „toho pravého“. Mnohé z nich však záhy zjistí, že život bez partnera jim vyhovuje více.

2. Vývoj postavení ženy a muže v rodině a ve společnosti

2.1 Kulturně-filozofický kontext

V tradiční japonské rodině měl muž roli živitele rodiny, zatímco žena se starala o domácnost a děti. Základy takového rozdělení povinností můžeme sledovat již ve starých filozofiích, zejm. konfucianismu, který významným způsobem ovlivnil formování tradiční asijské společnosti. V *Konfuciových rozhovorech a výrocích* se pojednává o tom, že od dávných dob bylo čínské polnohospodářství, kvůli komplikovanému zavlažování, závislé na vzniku velkých rodin, silných příbuzenských vztazích a etickém kodexu. Členové rodiny se měli společně podílet na všech činnostech.¹¹ Lze říci, že morální a etické hodnoty mají své kořeny v konfucianismu, ale i v taoismu, kde můžeme sledovat prvopočátky rozdělení rolí v tradiční rodině. Každý se měl věnovat své roli, dané základními mezilidskými vztahy, které Konfucius definoval. Tři z těchto vztahů se týkají rodiny: vztah mezi otcem a synem, mužem a ženou a staršími a mladšími sourozenci. Vztah mezi otcem a synem je chápán jako velice silný. Syn by měl bezpodmínečně otce poslouchat, ctít a kráčet v jeho stopách. O tom, jak moc by měl ctít a poslouchat svou matku, se však od Konfucia nedozvídáme.

---

¹⁰ FITZPATRICK, Jacki, et al. Midlife Singles' Willingness to Date Partners with Heterogeneous Characteristics. *Family Relations* [online]. 2009, vol. 58, no. 1, s. 128 [cit. 2020-08-01]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/20456841

¹¹ KONFUCIUS. *Rozhovory a výroky (Lun jü)*. 2. vyd. Bratislava: Slovenský Tatran, 2006, s. 343. ISBN 80-222-0529-X.

Ženy byly v taoismu považovány za část rodiny, která měla zajišťovat harmonii a lidskost.¹² V *Knize proměn*, tj. základním pramenu taoistické filozofie, jež představuje systém založený na principech matematiky, nalezneme mimo jiné řadu obrazců složených ze tří linek představujících jin (ženský, temný) či jang (mužský, světlý). Princip duality, který je základem této filozofie, můžeme sledovat právě v symbolice jin a jang – ty mohou znázorňovat protilehlé póly jako nebe a zemi, ale i protiklady v rodinných vztazích: otce a matku (tříkrát jang x třikrát jin) nebo nejstaršího syna a nejstarší dceru (dvakrát jang a jedenkrát jin x dvakrát jin a jedenkrát jang). Tyto linky představují také rodinné vztahy a vlastnosti. Matka má být poddajná, citlivá, vnímavá a přizpůsobivá. Naproti tomu otec symbolizuje tvořivost, sílu, denní světlo a stabilitu, tudíž má být ochráncem rodiny, a být jejím pevným základem.¹³

Co se buddhismu týče, v rámci *Sigalovady sútry*¹⁴ se píše, že by muž měl ženu milovat, vážit si jí, zůstat s ní, být vděčný za její důvěru, poskytovat jí jídlo, oblečení a vždy se o ni starat, zatímco do jejích rukou svěří všechny povinnosti týkající se chodu domácnosti. Na druhou stranu i žena má vůči muži určité povinnosti – měl by pro ni být v jejím životě tím nejdůležitějším, měla by svého muže nechat v popředí, mluvit něžně, respektovat a poslouchat ho a chovat se dle jeho přání.¹⁵

Ve středověku se buddhističtí mniši domnívali, že ženy jsou hříšné, tudíž nemohou dosáhnout nirvány,¹⁶ dokud se nereinkarnují do mužského těla. Ničiren¹⁷ však oponoval a prohlásil ženy za schopné tohoto stavu dosáhnout, zároveň však ve svých textech zmínil, že ženy by měly následovat muže. To si však každý z mnichů vyložil jinak, což vyústilo ve spory a nejasnosti ohledně osudu žen.¹⁸ I v *Kodžiki* nalezneme známky toho, že žena byla považována za podřadnou a neměla tolik práv jako muži:

---

¹² KONFUCIUS, ref. 11, s. 346.

¹³ WING, R. L. *I-ťing: ilustrovaná kniha proměn*. Praha: Synergie, c2003, s. 12–15. ISBN 80-86099-81-4.

¹⁴ *Sigalovada Sutta* (anglický název) je sútrou, která popisuje rodinné a sociální vztahy (Singh, 2017, s. 1–2).

¹⁵ KOMATSU, Chikō. *The way to peace: the life and teachings of the Buddha*. Translated by Gaynor SEKIMORI. Kyoto: Hōzōkan Publishing Co., 1989., s. 165–166.

¹⁶ *Nirvána* se doslova překládá jako „vyvanutí“, „vyhasnutí“. Jde o stav úplného uvědomění a absolutního bytí, což je cílem celoživotního snažení každého buddhisty (Miltner, 2002, s. 170–171).

¹⁷ *Ničiren* byl japonským buddhistickým mnichem žijícím v období Kamakura.

¹⁸ MORI, Ichiu. Nichiren's View of Women. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 2003, vol. 30, no. 3/4, s. 279 [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/30234051

„Jen co se domluvili, začali obcházet sloup zprava i zleva. A Izanami promluvila prvá:

„Věru, že jsi ty dobrý muž.“

Izanagi se ozval:

„Věru, že jsi ty dobrá žena.“

Vzápětí Izanagi napomenul svou ženu:

„To není dobré znamení, když má žena první slovo.“

Nakonec zplodili potomka, avšak byla to pijavice bez kostí.“¹⁹

Z tohoto úryvku je patrné, že úloha ženy byla předem daná. Jakmile by promluvila dříve než muž, neobešlo by se to bez následků. Ideální manželka tradičně měla být tichou společnicí podporující svého manžela.

2.2 Historický kontext

2.2.1 Konec izolace a počátky westernizace

Japonsko je specifické tím, že dlouho dokázalo zůstat uzavřené před větší částí světa takovým způsobem, že se prakticky vyhnulo většímu vlivu ze Západu, a to až do druhé poloviny 19. století. Kdyby v té době země nepodnikla jisté kroky, jako například omezení obchodních styků za účelem ochrany kulturního dědictví a tradic, zřejmě by nebyla tím Japonskem, které známe dnes. To je nejspíš důvodem, proč japonská společnost zůstala natolik konzervativní a některé změny v ní probíhaly v porovnání s jinými zeměmi později.

Po otevření hranic lidé pobouřeni tím, že se země podrobila Západu, čelili vidině ztráty „japonskosti“. Na druhou stranu, díky otevření také zjistili, že oproti západním mocnostem země v mnohém zaostává, a to především proto, že po dlouhou dobu neměla přístup k novým technologiím a poznatkům. Ačkoliv Japonsko v přejímání bylo opatrné a snažilo se zachovávat některé své tradice, začalo se po vzoru Západu reformovat.²⁰ Nástup nového císaře roku 1868 proto spustil vlnu reform, které se nazývají „reformy Meidži“. Reformy se zásadně dotkly i společnosti, a to především v rámci zrušení společenských tříd *šinókosó*. To zapříčinilo volnost ve volbě povolání.

---

¹⁹ *Kodžiki: japonské mýty*. Vydání první (v českém jazyce). Přeložil Viktor KROUPA, přeložil F. R. HRABAL. Bratislava: CAD Press, 2007, s. 20. ISBN 80-85349-97-3.

²⁰ NAGAI, Michio. Social Change in Postwar Japan. *The Developing Economies* [online]. 1969, vol. 7, no. 4, s. 396 [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: https://www.ide.go.jp/library/English/Publish/Periodicals/De/pdf/69_04_01.pdf

Patřila sem také například reforma školství, nárůst počtu škol a možnost pro studenty vycestovat do zahraničí, což ostatním zatím nebylo umožněno.

Pro začátek období Meidži bylo typické, že když se někdo chtěl stát například lékařem, musel si najít patrona, jemuž ukázal své ambice, pak se mohl v jeho domě učit řemeslu. Později už bylo nemožné stát se lékařem, právníkem či vstoupit do vládní sféry bez univerzitního titulu.²¹ V ekonomické sféře byl rovněž kladen důraz na vzdělání. Období Meidži bylo dobou, kdy se považovaly za důležité hlavně schopnosti jedince, a tak ti, kteří do této doby byli ve výhodě díky sociálnímu postavení svých rodičů, mohli čelit chudobě, zatímco například mladší bratr mohl svého staršího bratra v tomto ohledu překonat.

Během éry Meidži stát prosazoval systém rodin *ie*, který byl založen na patriarchální společnosti, a stal se základní společenskou jednotkou.²² V této době byl mužský potomek podstatně více ctený než dívka. Po restauraci Meidži byly potraty dokonce definovány jako zločin (jap. *datai no cumi*)²³, protože dle tradice měla žena rodit děti. Zvýšení počtu obyvatel také mělo podpořit industrializaci země v duchu *fukoku kjóhei*²⁴. Ukázalo se, že se buďto ženám povedlo zařídit potrat nelegálně, anebo často končily v nuzných podmínkách s mnoha dětmi. Z tohoto důvodu vznikaly v první polovině 20. století organizace, jejichž cílem bylo představit skrze přednášky antikoncepční metody. V tomto období se také začínala objevovat hnutí bojující za práva žen, z nichž některá hlásala právo žen na to si zvolit potrat. Tou dobou se však snahy o emancipaci často stávaly terčem kritiky.²⁵ Ve třicátých letech, kdy se schylovalo k válce s Čínou vláda zakázala i antikoncepci, což vyvolalo nevoli žen. Také se začínalo objevovat mnoho pochybných obchodníků s léky, které měly zastavit

---

²¹ DORE, Ronald, P., et al. *Aspects of Social Change in Modern Japan* [online]. Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1967, s. 117 [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/j.ctt13x110h

²² RINDFUSS, Ronald, CHOE, Minja, BUMPASS, Larry, TSUYA, Noriko. Social Networks and Family Change in Japan. *American Sociological Review* [online]. 2004, vol. 69, no. 6, s. 840 [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/3593045

²³ TAMA, Jasuko, O'BRYAN, Scott. The Logic of Abortion: Japanese Debates on the Legitimacy of Abortion as Seen in Post-World War II Newspapers. *U.S.-Japan Women's Journal* [online]. English Supplement, 1994, no. 7, s. 7 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/42772074>

²⁴ Politika prosazovaná v období Meidži – „Bohatý národ, silná armáda“.

²⁵ VAVICH, Dee, A. The Japanese Woman's Movement: Ichikawa Fusae, A Pioneer in Woman's Suffrage. *Monumenta Nipponica* [online]. 1967, vol. 22, no. ¾, s. 409 [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2383075

těhotenství. Jak se později ukázalo, většina z nich nefungovala.²⁶ Rodit děti bylo v této době v podstatě „povinností“ ženy, bylo považováno za službu zemi a během druhé světové války se stalo národním sloganem: *Umejo fujasejo okuni no tame ni* (volný překlad: Rod'te děti a množte se pro dobro našeho státu).

2.2.2 Vývoj po 2. světové válce

Zvýšení porodnosti bylo považováno za klíčové i v poválečném období. Zatímco poválečná japonská ekonomika vzkvétala, navýšila se i migrace za prací či studiem a tradiční rodiny se začínaly rozpadat. Být bez partnera se však považovalo spíše za přechodné stádium mezi dospělostí a uzavřením manželství. Často zůstávaly samy vdovy, které za války ztratily manžela. Žít sám bylo obecně spíše vzácností a hodně se prosazoval tradiční systém fungování rodin – muž rodinu živil a žena plnila roli profesionální ženy v domácnosti (jap. *sengjó šufu*).²⁷

Vrchol této ideologie se datuje do šedesátých a sedmdesátých let minulého století. Ženy absolvovaly na střední škole předmět Domácí ekonomika²⁸, ten je vedl k tomu, aby se správně staraly o domácnost. Ženy tenkrát nemohly jinak než být finančně závislé na svých manželech, vedle péče o domácnost pracovaly maximálně na částečný úvazek.

V osmdesátých letech stále velmi malé procento Japonců ve věku 50 let nebylo nikdy v manželském svazku (viz *Graf 1*), z čehož vychází, že zůstat dlouhodobě bez partnera či partnerky nebývalo ještě poměrně nedávno běžné, a to právě ve velké míře z finančních důvodů.

---

²⁶ TAMA, ref. 23, s. 7–9.

²⁷ VOGEL, Suzanne. Japanese Society under Stress. *Asian Survey* [online]. 2012, vol. 52, no. 4, s. 687 [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/10.1525/as.2012.52.4.687

²⁸ NEMOTO, Kumiko. POSTPONED MARRIAGE: Exploring Women's Views of Matrimony and Work in Japan. *Gender and Society* [online]. 2008, vol. 22, no. 2, s. 222 [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/27821634

Graf 1: Míra nikdy nesezdaných ve věku 50 let²⁹

	(%)	
Rok	Muži	Ženy
1950	1.5	1.4
1960	1.3	1.9
1970	1.7	3.3
1980	2.6	4.5
1990	5.6	4.3
2000	12.6	5.8
2005	16.0	7.3
2010	20.1	10.6
2015	23.4	14.1

Přestože se ještě roku 1999 80 % žen, které tou dobou vykonávaly práci na plný úvazek, před svatbou a zakládáním rodiny kariérních cílů vzdalo³⁰ a odklon od rodinného života nebyl tak zřetelný jako dnes, se právě v těchto letech začaly studie na singles zaměřovat více. Některé například rozebíraly problém tzv. parasite singles, lidí, kteří místo toho, aby zakládali vlastní rodinu, zůstávali u svých rodičů.

V současnosti lze sledovat tendenci mladých žen upřednostňovat kariérní cíle na úkor zakládání rodiny. Ačkoliv je individualismus v Japonsku historicky považován spíše za negativní vlastnost přicházející ze Západu, setkáváme se i se snahou některých podniků se nově zvětšující skupině singles přizpůsobit. Vznikají restaurace pro ty, kteří chtějí jíst sami, karaoke nabízí služby pro jednotlivce a cestovní kanceláře výlety pro ženy. O něco bizarnějším příkladem pak mohou být například foto studia, která ženám nabízejí fotografie ve svatebních šatech.³¹ Jedná se o snahu na stále rostoucí skupině singles vydělat. Pořád však existují lidé, kteří považují takový trend za negativní a popírající japonskou rodinnou tradici.

²⁹ *Statistical Handbook of Japan, 2018* [online]. Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan, 2018, s. 18 [cit. 2020-08-10]. ISSN: 0081-4792. Dostupné z: <https://www.stat.go.jp/english/data/handbook/pdf/2018all.pdf>

³⁰ ABE, Masahiro, HAMAMOTO, Chizuka, TANAKA, Shigeto. *Reconciling work and family: issues and policies in Japan* [online]. ILO Working Papers 993654473402676, International Labour Organization, 2003, s. 3 [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: <https://ideas.repec.org/p/ilo/ilowps/993654473402676.html>

³¹ RICH, Motoko. Craving Freedom, Japan's Women Opt Out of Marriage. *The New York Times* [online]. 2019/04/03 [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/08/03/world/asia/japan-single-women-marriage.html>

3. Příčiny fenoménu singles v Japonsku

3.1 Nedostatek finančních prostředků

Příčin, ze kterých se Japonci rozhodují zůstat bez partnera, je nepřehledné množství, jelikož jde o individuální záležitost. Pro tuto kapitolu byly proto vybrány pouze ty nejvýraznější, a to na základě *The Fifteenth Japanese National Fertility Survey, 2015* (viz *Grafy 6 a 2*). Mezi ně patří i finance, které se ukázaly být nejzásadnějším důvodem, proč obě pohlaví neuzavírají sňatky (viz *Graf 2*).

V reakci na splasknutí ekonomické bubliny probíhaly ke konci devadesátých let minulého století první vlny restrukturalizace japonských firem. Často tak firmy nadále nezaručovaly svým zaměstnancům doživotní kariéru. Některým z nich dokonce byly ukončeny zaměstnanecké benefity nebo programy na půjčky na bydlení. Také se v závislosti na krizi spustila vlna propouštění.³² Jako první byli z pomyslného kariérního žebříčku sesazeni ti s nejkratší praxí ve firmě, tj. nejmladší zaměstnanci. Z tohoto důvodu výrazně stoupl počet zaměstnaných se smlouvou na dobu určitou, zaměstnanců na „volné noze“ a brigádníků, a to především těch, kterým bylo mezi 20–24 lety. Nedostatek financí je častým důvodem, proč Japonci, a to především muži, zůstávají raději dlouhodobě sami, načež se ani nepokoušejí si partnerku hledat.

Ženy, mnohdy závislé na finančním zabezpečení, hledají muže se stabilním a vysokým příjmem. Na druhou stranu s tím, jak se ženy začínají emancipovat, mnohé z nich dosahují v kariérním žebříčku tak vysoko, že jejich plat převyšuje platy potenciálních partnerů. Přímo úměrně s platem roste u mužů šance na partnerku, u žen je to však naopak. Pro ženy je finančně zajištěný muž podstatně důležitější, než jak je tomu v Evropě.

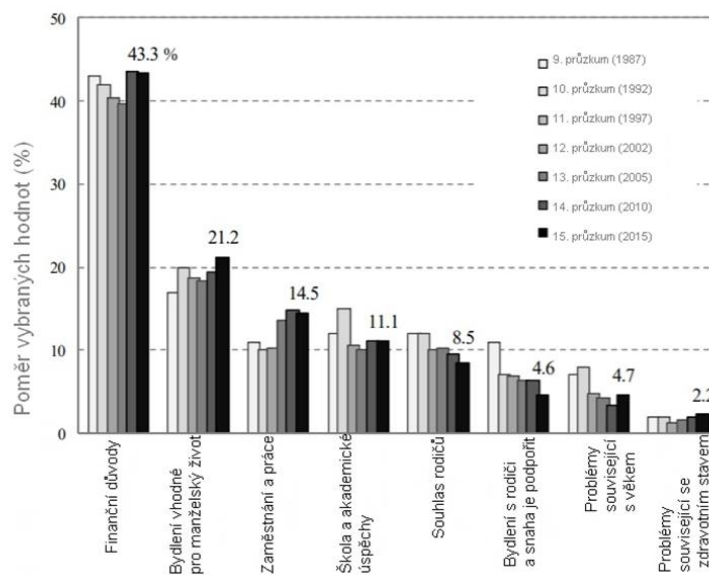
V japonských firmách tradičně funguje princip seniority, který zvýhodňuje pracovní starší, ti jsou finančně oceněni právě za svoji věrnost firmě a zkušenosti. Přestože existují mezi mladými talentované výjimky, které se na vyšší pozici také mohou dostat, je jich málo. Mladí muži často nemají příležitost lépe placenou pozici získat. Podle statistik je proto finanční situace stále nejčastějším důvodem, proč nechtějí mladí Japonci a Japonky uzavírat manželství (viz *Grafy 2a, 2b*).

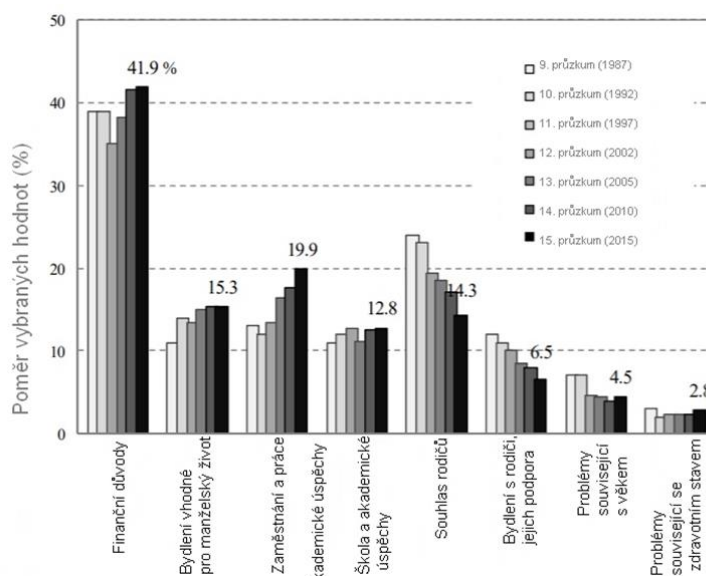
³² RONALD, Richard, HIRAYAMA, Yosuke. Home alone: the individualization of young, urban Japanese singles. *Environment and Planning A* [online]. 2009, vol. 41, s. 2844–2845 [cit. 2020-08-01]. DOI: 10.1068/a411119

Grafy 2: Překážky v uzavření manželství³³

Graf 2a MUŽI

Graf 2b ŽENY

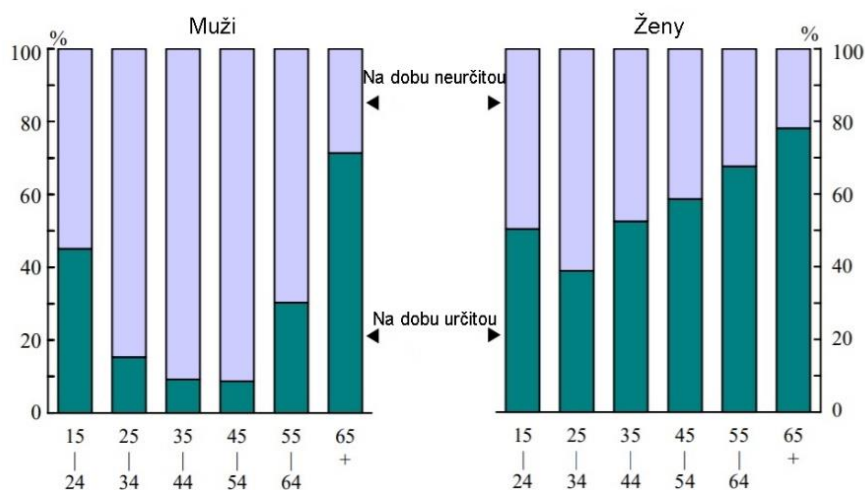

V poslední době se však snižuje šance, že muži získají ve firmě možnost celoživotní kariéry. Tradičně lidé za zkušenosti ve firmě mohli získávat benefity, například půjčky na bydlení, které pomohly rodinu zabezpečit a vybudovat pro ni

³³ *The Fifteenth Japanese National Fertility Survey, 2015* [online]. Tokyo: National Institute of Population and Social Security Research, 2017, s. 9 [cit. 2020-02-15]. Dostupné z: http://www.ipss.go.jp/ps-doukou/e/doukou15/Nfs15R_points_eng.pdf

zázemí.³⁴ Zhruba pětina mužů od 15 do 44 let v roce 2017 pracovala na dobu určitou (viz Graf 3), což jim neumožňovalo výrazný kariérní postup ani stabilitu pracovní pozice, tudíž dostávali i nižší platové ohodnocení.

Graf 3: Zaměstnaní na dobu určitou/neurčitou (2017)³⁵

Někteří Japonci se snaží z nikdy nekončícího koloběhu nedostatku financí dostat tím, že si k primárnímu zaměstnání hledají ještě sekundární. Docházejí tak kromě svého hlavního zaměstnání ještě 6–14 hodin týdně do jiné práce. V červenci 2018 tímto způsobem pracovalo 4,5 milionu Japonců.³⁶

Snahy o zlepšení situace se často minuly účinkem. Politika Šinzó Abeho, která měla oslabit japonský trh za účelem výhodného exportu pro cizince a zvýšení profitu továren, nakonec způsobila, že místo toho, aby se zvedly platy zaměstnancům, profitovali z této situace zaměstnavatelé. Zaměstnanci tak musí pracovat přibližně o 10 % delší čas než před cca dvaceti lety, aby dosáhli stejného platu.³⁷ Mnozí se nevyhnou neplaceným přesčasům. Firmy často na úkor stálých zaměstnanců přijmou zaměstnance na zkrácený úvazek, kterým vyplácejí nižší mzdy. Ti jsou tímto způsobem takřka donuceni, aby si našli minimálně ještě jedno zaměstnání. V takovém případě

³⁴ RONALD, Richard, DRUTA, Oana, GODZIK, Maren. Japan's urban singles: negotiating alternatives to family households and standard housing pathways. *Urban Geography* [online]. 2018, vol. 39, no. 7, s. 1018–1040 [cit. 2020-08-01]. DOI: 10.1080/02723638.2018.1433924

³⁵ *Statistical Handbook of Japan, 2018*, ref. 29, s. 129.

³⁶ HUNT, Joshua. Are Japan's Part-Time Employees Working Themselves to Death? *The Atlantic* [online]. 2018/08/08 [cit. 2020-07-31]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/business/archive/2018/08/japan-overwork/565991/>

³⁷ Tamtéž.

však hrozí přepracování, které může končit i smrtí. Vzhledem k tomu, že k takovému jevu na ostrovech nedochází ojediněle, získal pojmenování *karóši*.

Trendem současné doby jsou takzvaní *freeters*. Jde v podstatě o životní styl rozšířený mezi mladšími věkovými skupinami Japonců, tj. v rozmezí 15–34 let,³⁸ kteří se chtějí vymanit z intenzivního pracovního nasazení ve firmách, jež se zejména od mužů očekává. Pravděpodobně je k takovému rozhodnutí vedla i destabilizace pracovního trhu a ztráta garance celoživotního kariérního postupu ve firmách, způsobená ekonomickou krizí v 90. letech. Mladí momentálně volí krátkodobá zaměstnání, například práce v obchodech či restauracích, a poměrně často je střídají.³⁹ U některých z nich se zřejmě jedná i o revoltu proti většinové společnosti a snahu vybočit z předpokládaného životního směru. Z průzkumů vychází, že počty těchto lidí narůstají velice rychle – z roku 1982 do roku 1992 jejich počet vzrostl více než dvojnásobně a do roku 2005 se jejich počet opět zdvojnásobil a dosáhl dvou milionů. V roce 2000 23 % nových absolventů univerzit svou kariérní dráhu začalo jako *freeters*,⁴⁰ což znamená, že téměř čtvrtina „národní elity“ pracuje pod očekávaným finančním ohodnocením vzhledem ke kvalitě svého dosaženého vzdělání.

Taková volba je sice značně riskantní, přesto se k ní obrací stále více mladých, kteří se snaží vymezit vůči tradičnímu mainstreamu. Část z nich v tomto způsobu života vidí nezávislost a svobodu, která jim umožňuje vydat se naproti svým snům – například touží prorazit ve světě hudby,⁴¹ a tak se nechtějí vázat na pozice ve firmách. Tito lidé proto nemívají stálé zaměstnání a z důvodu nedostatku financí často bydlí u rodičů a ani v budoucnu nejsou schopni si založit vlastní rodinu. K životu *freeters* se Japonci obracejí stále častěji možná i proto, že jim právě rodiče nabídnou zázemí,⁴² čímž se automaticky snižují jejich výdaje. Nejsou pak nuceni mít stálé a dobře placené zaměstnání. Na druhou stranu jsou i lidé, kteří skončí jako *freeters* v podstatě nedobrovolně, protože se jim nepodaří získat práci na dobu neurčitou.

---

³⁸ RONALD, ref. 32, s. 2845.

³⁹ BUMPASS, Larry, et al. THE INSTITUTIONAL CONTEXT OF LOW FERTILITY. *Asian Population Studies* [online]. 2009, vol. 5, Issue 3: Low Fertility in East and Southeast Asia: Economic, Social and Policy Influences, s. 217 [cit. 2020-11-09]. DOI: 10.1080/17441730903351479.

⁴⁰ RONALD, ref. 32, s. 2845.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² BRINTON, Mary, C. Transformation and Persistence in Japanese Labor Market Institutions. *Journal of Japanese Studies* [online]. 2007, vol. 33, no. 2, s. 416 [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/25064726

Další skupinou jsou tzv. *NEETs* – mladí lidé, kteří dlouhodobě nepracují ani nestudují.⁴³ Počet *NEETs* nadále stoupá stejně jako v případě *freeters*. Od roku 2000 do roku 2005 jejich počet narostl ze 440 000 na 640 000 osob.⁴⁴ Jde tedy o menší, přesto společensky významnou, skupinu. Někteří *NEETs* zůstávají dlouhodobě nezaměstnaní, protože odmítají jakákoliv zaměstnání, která nedosahují standardu, na který by byli ochotni přistoupit.⁴⁵

Ve vztahu k singles jde tedy o začarovaný kruh. Jakmile Japonec není dostatečně zabezpečený a nemá stabilní pracovní pozici, často si nehledá partnerku. Nebyl by totiž schopen zabezpečit rodinu. V opačném případě se však předpokládá, že svůj život zasvětil kariéře, a nemá tak čas na to, aby si partnerku našel, natož se jí věnoval.

3.2 Ženy a budování kariéry

Roku 1947 se během americké okupace změnil systém školství, a tak muži i ženy získali stejné možnosti pro studium. Ačkoliv procento žen z celkového počtu studentů na japonských univerzitách byla stále pouze okolo 13 %⁴⁶, postupně se začínaly začleňovat jak do univerzitního, tak do pracovního života. Nárůst žen budujících si kariéru však následně nebyl zapříčiněn pouze jejich vyšší vzdělaností, ale také destabilizací pracovního trhu v 90. letech spojenou s restrukturalizací firem ke konci desetiletí a následnou politikou začlenění žen do ekonomiky země. Stejně tak k tomu přispělo vydání *Zákona o rovnocenných pracovních příležitostech* roku 1986.⁴⁷ Tento trend se ujal a čím dál tím větší počet žen tíhne k vlastnímu kariéernímu růstu, což je také důvod, proč ženy často do svého života hledají namísto živitele rodiny raději společníka.⁴⁸

Ačkoliv se situace zlepšuje, možnosti žen v otázce volby zaměstnání jsou stále poměrně omezené. V Japonsku se obecně tvrdí, že ženy nemají takové předpoklady pro některé z oborů, a tak, co se týče například technických a manažerských pozic, ženy

---

⁴³ Z angličtiny 'not in employment, education or training'.

⁴⁴ RONALD, ref. 32, s. 2845.

⁴⁵ VOGEL, ref. 27, s. 688.

⁴⁶ PASSIN, Herbert. Japan. *Education and Political Development* [online]. (SPD-4), edited by James S. Coleman, by JEREMY R. AZRAEL et al., Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1965, s. 282–283 [cit. 2020-07-31]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/j.ctt183pg29.16

⁴⁷ CHERRY, Kittredge. *Womansword: What Japanese Words Say About Women*. Kodansha International, 1991, s. 28, 94. ISBN: 9784770028884.

⁴⁸ RONALD, ref. 32, s. 2846.

oproti mužům tvoří výraznou menšinu. Na vině jsou zřejmě staré filozofie, dle kterých žena nemá být vůdčí postavou.

Bývalý premiér Šinzó Abe se původně snažil zaměřit na problém ekonomické stagnace, a tak roku 2013 začal propagovat politiku zvýšené integrace žen na trh práce (*womenomics*), aby se japonská ekonomika opět nastartovala.⁴⁹ Zároveň tím chtěl ženy zrovnoprávnit na pracovním trhu. Japonsko se mezitím stalo mezinárodně terčem kritiky, co se týče nerovnoprávnosti žen.⁵⁰ Cílem politiky *womenomics* bylo především nastartování japonského hospodářství pomocí ženské pracovní síly. Kladla si za cíl ve větší míře zpřístupnit péči o děti, aby žena po porodu mohla co nejdříve nastoupit do zaměstnání. Zároveň zde byla snaha například zvýšit podíl mužů odcházejících na otcovské dovolené. To budilo dojem, že by ženy mohly být postupně zrovnoprávněny. Téhož roku se poprvé v historii žena stala výkonnou tajemnicí premiéra. Obecně bylo prosazováno začlenění žen do vyšších pracovních pozic, a to včetně vedoucích či manažerských.⁵¹

Práce na dobu určitou, kterou v současnosti vykonává většina Japonek, které se rozhodly pracovat mimo domov (viz *Graf 3*), je jen jedním z faktorů, který ovlivňuje výsledný průměrný plat žen. Snaha držet se tradičních rolí ve společnosti a v rodině se zdá být ještě větší překážkou. Ukázalo se, že zastoupení Japonek v některých typech profesí je velmi nízké – jde právě o velmi dobře placené profese, jako jsou například doktoři či právníci. Naopak existují profese, kde ženy tvoří většinu zaměstnanců, ty, které jsou prezentovány jako pro ně vhodné – ideálně vzdělávání dětí či práce zdravotních sester. Dalším zásadním bodem, který některým z nich brání vyvážit kariéru a rodinu, jsou dlouhé přesčasy u lépe placených zaměstnání. Něco takového si matka starající se o rodinu nemůže dovolit.⁵²

---

⁴⁹ CHANLETT-AVERY, Emma, NELSON M., Rebecca. “*Womenomics*” in *Japan: In Brief* [online]. Congressional Research Service, 2014, s. 3 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/row/R43668.pdf>

⁵⁰ MACNAUGHTAN, Helen. *Womenomics for Japan: is the Abe policy for gendered employment viable in an era of precarity?*. *The Asia-Pacific Journal* [online]. 2005, vol. 13, issue 13, no. 1, s. 1 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://apjif.org/-Helen-Macnaughtan/4302/article.pdf>

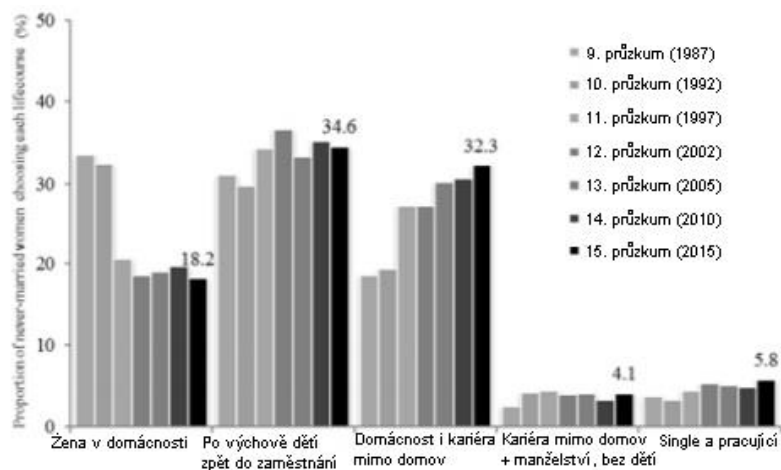
⁵¹ Tamtéž, s. 5.

⁵² YAMAGUCHI, Kazuo. Japan’s gender gap: A lack of gender equality in career opportunity and long work hours perpetuate wage differences between men and women. *FINANCE & DEVELOPMENT* [online]. March 2019, vol. 56, no. 1 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2019/03/pdf/gender-equality-in-japan-yamaguchi.pdf>

V současnosti, ačkoliv podle statistik nerovnost příjmů mezi muži a ženami stále klesá⁵³, se svým 23,5% rozdílem Japonsko stále zaujímá druhé místo v rámci zemí OECD.⁵⁴ Některé ženy na tuto skutečnost příliš nedbají, a přesto se zaměřují na rozvoj kariéry mimo domácnost. Pro srovnání, roku 2010 se chtělo ženami v domácnosti stát pouze 20 % z nich, oproti roku 1987, kdy by se takto rozhodlo 34 % japonských žen (viz *Graf 4*). Naopak čím dál tím více Japonek má dle statistik ambice zvládat jak péči o domácnost a rodinu, tak i budování kariéry mimo domov. Kariéra se stává čím dál důležitější, a tak bývá stále častější překážkou v uzavření manželství (viz *Graf 2b*).

Graf 4: Ideální životní cesta podle japonských žen (1987–2015)⁵⁵

* podle výzkumů, na které odpovídaly ženy ve věku 18–34 let, které nikdy nebyly vdané

S tím, jak některé ženy začaly samy budovat kariéru, chtějí, aby jim jejich partneři pomohli s domácími pracemi. Často ale pochybují, že jim muži v tomto ohledu vyhoví.⁵⁶ Muži se současné situaci přizpůsobují o něco hůře. Většina z nich stále vyznává tradiční koncept, tzn., že domácí práce přísluší ženám. Proto se zpravidla nechtějí ani podílet na každodenním chodu domácnosti, tj. úklidu, vaření, péči o děti apod. S emancipovanějšími ženami se tak často dostávají do sporu ještě předtím, než navážou vážný vztah. Muži se mnohdy shodnou na tom, že si nevezmou ženu, která bude trvat na rovnoměrném rozdělení práce v domácnosti, ta naopak nechce muže, který jí s domácími pracemi nepomůže.

⁵³ 2005 byl rozdíl 32,8 %, o 12 let později 25,7 %.

⁵⁴ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, kam spadají ekonomicky nejvyspělejší státy světa (např. i Česká republika). OECD (2017). Zdroj: *The Pursuit of Gender Equality*. DOI:10.1787/9789264281318-en. ISBN 9789264281301.

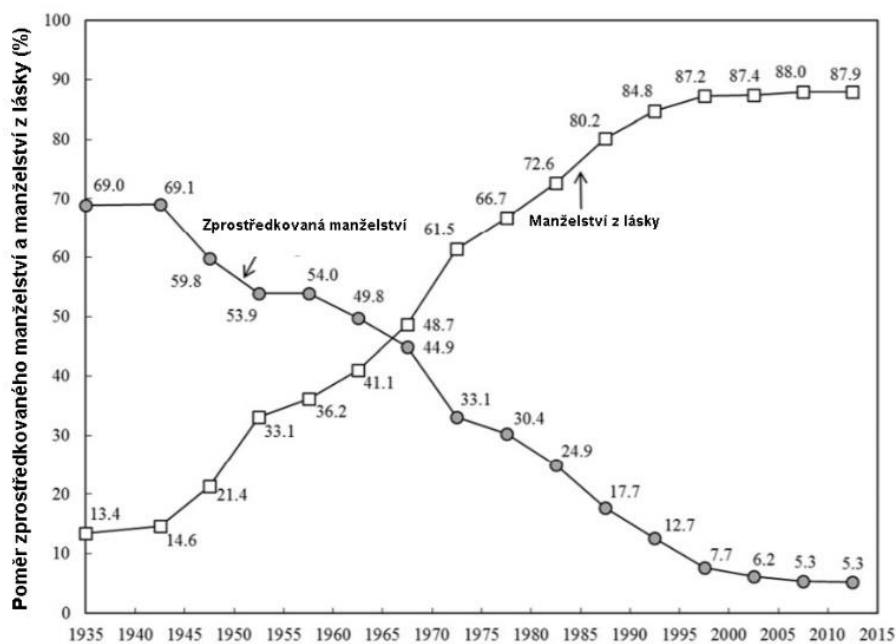
⁵⁵ *The Fifteenth Japanese National Fertility Survey, 2015*, ref. 33, s. 8.

⁵⁶ NEMOTO, ref. 28, s. 221.

3.3 Touha po svobodě a alternativním způsobu života

V současné době je na každém, jakým směrem svůj život povede. Například hledání partnera a uzavírání manželství se stává čím stálo více otázkou volby a osobních preferencí. V minulosti byla velmi rozšířená tradice *omiai*, tedy zprostředkování sňatku. S *omiai* se v Japonsku nadále setkáme, ale již ne v takové míře (viz Graf 5).

Graf 5: Zprostředkovaná manželství a manželství z lásky v Japonsku⁵⁷

Stejně tak už není natolik důležitý souhlas rodičů se vztahem (především u žen), a tak páry získávají více volnosti a ve většině případů rozhodují samy za sebe (viz Grafy 2a, 2b). V tomto ohledu je zřetelný výrazný posun od konce 80. let, kdy dle výzkumu by byl pro 25 % Japonek případný nesouhlas rodičů klíčovým. Do roku 2015 čísla výrazně klesla, a to na 14,3 % (viz Graf 2b). To svědčí o tom, že partnerské vztahy žen byly ke konci 20. století daleko více ovlivněny volbou jejich rodičů, poté již tolik ne. Na druhou stranu u mužů nešlo dle procentuálního poklesu o změnu tak zásadní.

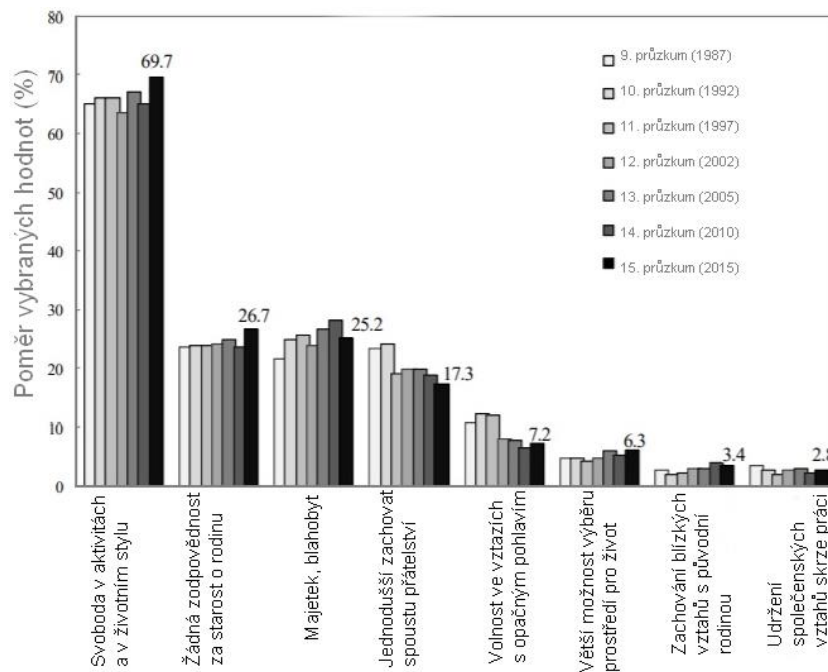
Někteří lidé nevědí, jak se seznamovat, sblížovat a navazovat romantické vztahy. Na druhou stranu, singles tyto změny vítají, užívají si volnosti a svobody v rozhodování. Podle výzkumů, které mapovaly situaci v letech 1987–2015 (viz Grafy 6a, 6b), byla právě touha po svobodě největším důvodem pro Japonce zvolit si život singles a hodnoty související s volností v životním stylu v průzkumu nadále stoupají. U žen, jak je patrné, dosahují více procent než u mužů.

⁵⁷ The Fifteenth Japanese National Fertility Survey, 2015, ref. 33, s. 12.

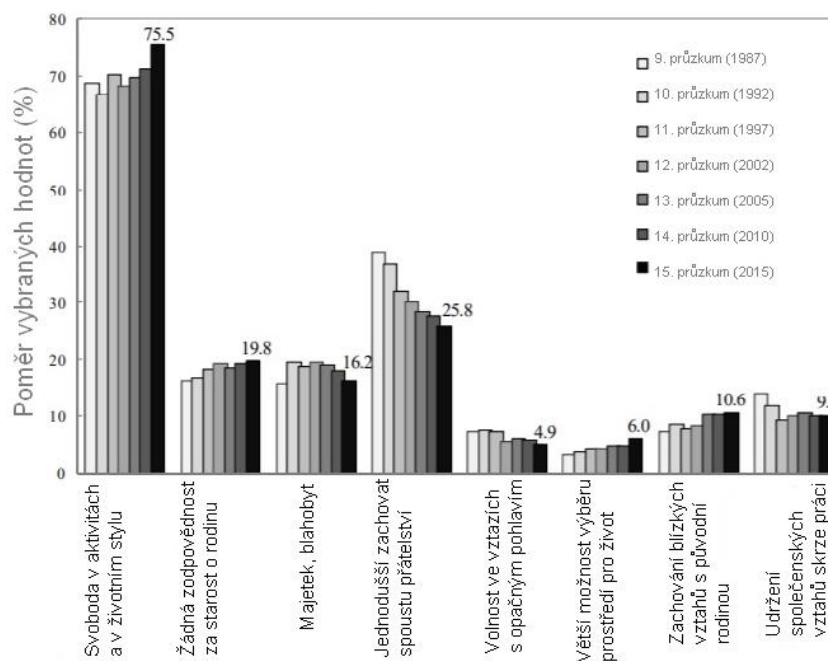

Graf 6: Poměr důležitosti jednotlivých hodnot života singles⁵⁸
 * podle výzkumů, na které odpovídali jednotlivci ve věku 18–34 let, kteří nikdy nebyli v manželství (mohli vybrat až dva, pro ně nejdůležitější, faktory)

Graf 6a MUŽI

Graf 6b ŽENY

⁵⁸ The Fifteenth Japanese National Fertility Survey, 2015, ref. 33, s. 3.

Do této podkapitoly by se dala zařadit i již zmiňovaná touha po zaměstnání a budování kariéry mimo domov, zároveň nelze opomenout i osobní život mimo kariérní prostředí. Ženy čím dál více tíhnou k autonomii i v oblasti financí a už nechtějí být závislé na muži. Na druhou stranu mohou mít problém s tím, že kvůli kariéře jim zbývá málo prostoru na další aktivity. Kdyby se však na úkor manželství vzdaly své práce, ztratily by tím finanční i osobní nezávislost.

Z výzkumu Kumiko Nemoto, v rámci kterého provedla interview s šestadvaceti svobodnými ženami a čtrnácti svobodnými muži různého postavení a s různou výší příjmů, vyplývá, že některé ženy kvůli budování kariéry, neměly na manželství ani pomyšlení.⁵⁹

Misako, jedna z nich, vypověděla: „Hodně pracuji. Nikdy jsem vážně o manželství nepřemýšlela.“⁶⁰ Dle její výpovědi trávila v marketingové firmě čas od 9 ráno do 11 večer každý den. Mohla za to nová firemní politika. Kdyby se rozhodla ji nerespektovat, mohla by ztratit nárok na zvýšení platu a povýšení.⁶¹ Spousta jejích kolegyně buď opustila zaměstnání, aby zachovala manželství, anebo zůstala nezadaná. Misako tvrdila, že ve chvíli, kdy si žena najde partnera, ztratí pocit osobní svobody. Některé její kolegyně trpěly tím, že musely celou domácnost obhospodařovat samy. Na druhou stranu, u mužských kolegů viděla, jak se vraceli dennodenně domů pozdě v noci a jen málokdy vídali své vlastní děti, a to dokonce i o víkendu. Je zřejmé, že i oni na manželství nahlížejí jako na instituci, která jim neumožňuje vybočit z tradiční role a svazuje jejich osobní svobodu. Lze to vyčíst i z výzkumu, v němž 7 ze 14 mužů označilo manželství za omezující, a spojují ho se ztrátou nezávislosti.

Kromě toho 9 z 26 dotázaných žen mělo s manželstvím negativní zkušenosti, aniž by samy ve vztahu byly. Viděly totiž, jak se matky celé dny staraly o domácnost, měly panovačné manžely, nebo málo financí. To jen zesílilo touhu žen se místo partnerství raději zaměřit na kariéru. Matka jedné z respondentek prý celý život dělala vše sama a věnovala se dvěma různým zaměstnáním, aby uživila své děti, zatímco manžel propadl hazardu a rodině se nevěnoval. Další z respondentek zase měla strach, aby neskončila jako její matka, která setrvala v nevyhovujícím vztahu, ale nebyla z něj schopná odejít. Některé z žen, které byly hodně zaměřené na svou kariéru,

---

⁵⁹ NEMOTO, ref. 28, s. 223–235.

⁶⁰ Tamtéž, s. 226.

⁶¹ Takový postup je sice v rozporu s japonským systémem seniority, ale tuto novou politiku nazývali „Systém produktivity v západním stylu“, takže z tradičního fungování firem vybočoval.

nechtěly, aby snahy o vztah a manželství jejich kariéru omezily. Jedna z nich, ačkoliv měla přítele, odmítla tenkrát nabídku ke sňatku. Kdyby nabídku přijala, musela by se vzdát své pracovní pozice. To, jak se rozhodla, ji sice mrzelo, ale vypověděla, že se nemůže změnit kvůli tomu, co od ní jako od ženy očekává společnost či muž. Další z respondentek se přiznala, že by potřebovala někoho, kdo by ji podpořil v tom, aby pracovala a zároveň měla rodinu, ale měla pocit, že nikdo jejím požadavkům nebyl schopný vyhovět. Navíc pro společnost je taková kombinace nepřijatelná.

Ženy, které i po narození dítěte dále pokračují na stejné pracovní pozici, mají mnohem menší šanci na povýšení. To vede k tomu, že manželství či partnerský život odloží, či se namísto něj zaměří raději na kariéru, a to nejen dočasně, ale mnohdy také po celý zbytek života. Z výpovědí respondentek můžeme vyvodit, že se motivace k *single* životu různí. Často jde o strach z neúspěchu či utlačování osobních potřeb. Některé mají negativní pohled na manželství a partnerství obecně, protože byly svědky toho, jak žijí či žili jejich rodiče. Zprostředkovaně pocítují diskriminaci svých matek, a proto nechtějí takovou zkušenost zažít. Jejich rodiče vyrůstali v dobách, kdy ženy bez muže nebyly schopné dlouhodobě žít, protože on byl živitelem rodiny. Některé ženy tvrdily, že jednoduše partnera nechtějí, protože je pro ně partnerství v jistých směrech omezující – stejný názor však mělo i několik mužů, což vypovídá o tom, že současná japonská společnost obecně, nejen ženy, směřuje ke stále větší nezávislosti na případném protějšku.

Kdyby se žena vdala, pravděpodobně by přežila svého manžela a její děti by dříve či později také opustily domov. Z tohoto důvodu se žena už předem připravuje na to, že musí umět žít nejen s rodinou, ale i bez ní.⁶² Proto se ženy často zaměřují samy na sebe a na to, aby veškeré aktivity, které je baví, mohly dělat samy. Začíná se ukazovat, že individualismus a nezávislost jsou, zejména pro ženy, přirozené a jimi vyžadované. Japonská společnost tradičně fungovala spíše na principu kolektivity, a tak aktivity jako obědy či cestování bylo typické provádět ve skupině přátel nebo v párech. Lidé, označující se *ohitorisama*, se však svým životním stylem, kdy veškeré tyto skupinové aktivity podnikají sami, z takto fungujícího společenství vyčleňují. Jednotlivé podniky na narůstající počet těchto lidí reagují například tím, že v restauraci nechávají stoly pro jednoho. Jako *ohitorisama* se často identifikují lidé, kteří pro skupinové aktivity nikoho

---

⁶² DALES, Laura. Ohitorisama, Singlehood and Agency in Japan. *Asian Studies Review* [online]. 2014, vol 38, no. 2, s. 228 [cit. 2020-11-09]. DOI: 10.1080/10357823.2014.902033

nepotřebují. Za jednu z takových žen by se dala považovat Okubo (32 let v roce 2014), která nikdy manžela neměla a rozhodla se žít sama.

„Tou nejdůležitější věcí pro mě je to, abych pokračovala v práci a ve studiu způsobem, kterým chci. Dokud jsem v situaci, kdy mohu do studia vložit co nejvíc úsilí, romantické vztahy nejsou důležité,“ vypověděla.⁶³ Partnerství pro ni nebylo zásadní. Zároveň potvrdila, že pravděpodobně spadá pod skupinu *ohitorisama*, protože kamkoliv je schopná jít sama, a stejně tak je samostatná i ve veškerých dalších aktivitách.

4. Důsledky fenoménu singles v Japonsku

4.1 Nárůst jednočlenných domácností

Stejně tak, jak je tomu u příčin, je mnoho i důsledků způsobených trendem fenoménu singles. V této kapitole jsou proto vybrány pouze některé z nich. Zaměřila jsem se na ty faktory, které se v posledních letech zaznamenaly významné změny ve vztahu k důsledkům fenoménu. Většina z vybraných důsledků je také vzhledem ke svému přesahu do společenské či ekonomické situace často předmětem novinových článků nejen v Japonsku, ale i jinde ve světě.

Jednou z příčin rozmachu fenoménu singles v Japonsku je bydlení. V rámci poptávky se však mění i nabídka bytů, které by mohly být vhodné pro nezadané. Nezanedbatelný počet Japonců neuzavírá manželství z toho důvodu, že nemohou nalézt bydlení, které by bylo vhodné pro manželský život (viz *Grafy 2a, 2b*). Postupně se začal snižovat počet několikageneračních domácností⁶⁴ a po roce 1980 začínaly být běžnějšími jednočlenné domácnosti (viz *Graf 7*), což je důkazem rozpadu tradičních rodin.

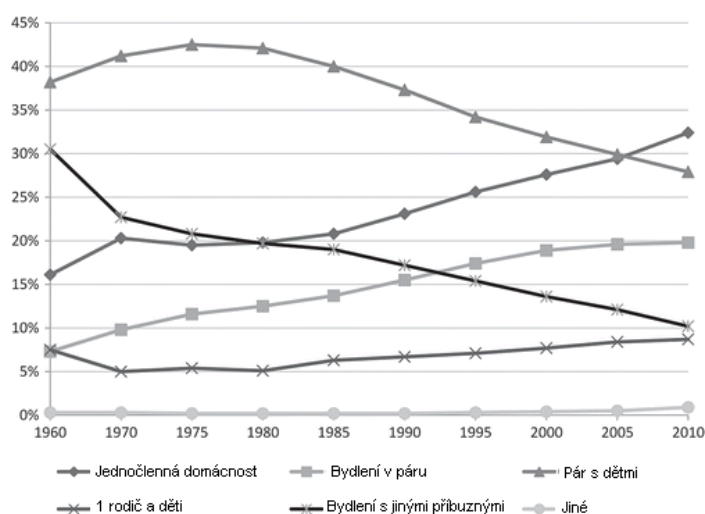
---

⁶³ DALES, ref. 62, s. 231.

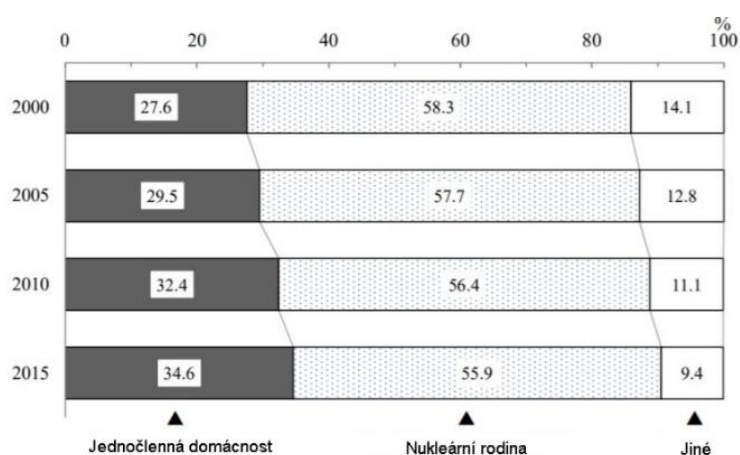
⁶⁴ RONALD, ref. 34, s. 1021.

Grafy 7: Typy domácností v Japonsku

Graf 7a⁶⁵

Graf 7b⁶⁶

Nárůst tohoto typu domácností byl patrný již od začátku 70. let a těší se čím dál tím vyšší popularitě, o tom vypovídají data, která ukazují, že od roku 1999, kdy se v celém Japonsku nacházelo přes 26 milionů domácností pro jednoho, se jejich počet během patnácti let zvedl o dalších necelých 8 milionů.⁶⁷ Například roku 2005 jednočlenné domácnosti tvořily 29,5 % všech typů domácností (viz *Grafy 7*).

S tím, jak se mnoho Japonců uchýlilo k samostatnému bydlení, došlo i k odkladu uzavírání partnerství a manželství. Ještě v 70. a 80. letech minulého století byly první jednopokojové byty určeny především studentům a mladým zaměstnancům. Poté se

⁶⁵ RONALD, ref. 34, s. 1023.

⁶⁶ *Statistical Handbook of Japan, 2018*, ref. 29, s. 11.

⁶⁷ RONALD, ref. 34, s. 1019.

však začala zvyšovat poptávka po tomto způsobu ubytování všeobecně. Následné „splasknutí bubliny“ a hospodářská krize v devadesátých letech také způsobily, že se do manželství Japonci pouštěli méně než předtím – proto právě v této době vzniklo tolik jednočlenných domácností. Destabilizace zaměstnání v tomto období úzce souvisí s přehodnocením způsobu bydlení. V tomto období ceny bydlení prudce klesly.⁶⁸

A tak se už od roku 2005 stala jednočlenná domácnost nejčastějším typem domácnosti v Japonsku. Od této doby počet jednočlenných domácností nadále stoupá, zatímco počet nukleárních rodin klesá. Vzrůstající tendence souvisí s odkládáním manželství, vyšším procentem rozvodovosti, ale také s narůstajícím počtem singles. Japonské ministerstvo zdravotnictví, práce a sociálních věcí předpokládá, že okolo roku 2040 by počet jednočlenných domácností mohl vzrůst až k necelým 40 %.⁶⁹ Tak by se dělo pravděpodobně za stálého poklesu nukleárních domácností.

4.1.1 Varianty bydlení pro singles

Pro singles se však postupně otevírají i další možnosti, které byly v minulém století nepředstavitelné – nemusí tak bydlet sami, i když nemají partnera.

a) Bydlení u rodičů (viz podkapitola *Parasite singles*)

Tato varianta se stala velice populární. Ale není to tak, že by všichni singles tuto možnost vyhledávali – někteří z nich pociťují velké omezení na svobodě a soukromí. Mnoho singles se k této možnosti ale přiklání, protože finančně vychází zdaleka nejvýhodněji. Pokud svým rodičům totiž platí měsíční nájemné, zpravidla nepřesáhne vyšší nájemného za samostatný byt.

---

⁶⁸ HIRAYAMA, Yosuke. Running hot and cold in the urban home-ownership market: The experience of Japan's major cities. *Journal of Housing and the Built Environment* [online]. 2005, vol. 20, no. 1, s. 2–6 [cit. 2020-07-31]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/41107281

⁶⁹ ANNnewsCH. 2040 年には 4 割が一人暮らしの予想 厚生労働 (18/01/13). In: Youtube [online]. 2018/09/28 [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?time_continue=27&v=gZ5p6MV98nw&feature=emb_logo

b) Pronájem privátního bydlení

Podstatně dražší variantou než bydlení u rodičů, může být pronájem privátního bydlení. Kvalita takového bydlení bývá nižší, stejně tak je nevýhodou velikost místností k obývání – proto Japonci žijí často sami, protože obytné jednotky v Tokiu mívají rozlohu pod 29 m².⁷⁰ Jeden z francouzských politiků v 60. letech prohlásil, že „Japonci žijí v králíkárnách“⁷¹, což však bylo příliš nadsazené tvrzení, které mu Japonci nikdy nezapomenuli.

Pod tuto kategorii se dá zařadit i další z variant, tzv. sdílená domácnost. Jde o relativně novou možnost, která by singles poskytovala způsob, jak žít podle jejich představ a nebýt přitom závislí na rodině. Tento způsob bydlení navíc nabízí možnost žít společně s přáteli, nebo se seznámit s novými lidmi. Zpopularizoval díky západním seriálům a filmům, ale také se od začátku 21. století začal objevovat v několika japonských dramatech.⁷²

c) Koupě nemovitosti

Kdyby si singles koupili vlastní nemovitost, dokázali by se osamostatnit od rodičů, měli by své soukromí a investovali by tím do budoucna. Zatímco páry často přemýšlejí nad výhodami koupě nemovitosti s ohledem na blaho rodiny, pro singles to znamená investici do stáří. Kdyby totiž měli později ztratit práci, nemuseli by platit nájemné a obávat se o střechu nad hlavou. Pro tuto možnost je však potřeba investovat ze začátku velké množství peněz, taková volba také poukazuje na nezávislost ženy, což by pro potenciálního partnera mohlo být odstrašujícím faktorem – single ženy však to, že by případně muže neměly, nijak od této volby neodrazuje.

Roku 2004 pouze 1,1 % mladých singles ve věku 20–29 let bydlelo s cizími lidmi či přáteli, 68,5 % s rodiči a 26,5 % sami.⁷³ Japonci obecně neradi bydlí s někým, kromě své rodiny či svého partnera – i své přátele totiž v tomto ohledu považují v podstatě za cizince a bydlení s cizinci jim připadá nepohodlné. Faktem zůstává, že singles to s hledáním bydlení v Japonsku nemívají jednoduché, jelikož bydlení často

---

⁷⁰ RONALD, Richard, NAKANO, Lynne. Single women and housing choices in urban Japan, *Gender, Place & Culture. A Journal of Feminist Geography* [online]. 2013, vol. 20, no. 4, s. 461 [cit. 2020-07-31]. DOI: 10.1080/0966369X.2012.694357

⁷¹ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Vyd. 2., dopl. Přeložil David LABUS, přeložil Jan SÝKORA. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 288. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-513-5.

⁷² RONALD, ref. 34, s. 1026.

⁷³ RONALD, ref. 70, s. 461.

bývá velice drahé a výběr omezený. Současně s tím, jak se stát snaží podporovat rodinné domácnosti a manželství, jsou domácnosti singles často znevýhodňovány.⁷⁴

Další omezení v oblasti bydlení se vztahují na ženy. V poválečné době byly sociálně zajištěné, pokud se vdaly a žily ve společné domácnosti s manželem, který byl také majitelem onoho bydlení. Roku 2006 podle Ústavu pro výzkum ekonomiky domácností bylo průměrně vlastníky nemovitostí přes 54 % žen všech věkových skupin, přičemž mladší ženy, od 30 do 34 let, výrazně snižovaly tento průměr. Ženy, které byly vlastníky nemovitostí v tomto věkovém rozmezí, je pouze 32 %, zatímco u žen starších 50 let šlo o více než dvakrát tak vysoké procento.⁷⁵ Z celkového čísla 54 % jich ale pouze necelých 8 % bylo nezadaných.⁷⁶ Svobodným ženám se všeobecně moc nedůvěřuje, že jsou jejich příjmy natolik stabilní, aby zvládly platit pravidelně nájmené. Majitelé bytů mají často vůči svobodným ženám předsudky, a pokud žena nepracuje v některé z předních firem, nechtějí jí byt pronajmout.⁷⁷ Ženy, které se rozhodnou být single, jsou tak podle všeho v oblasti bydlení diskriminovány, a v tomto ohledu se tak v Japonsku stávají jednou z nejvíce znevýhodněných skupin obyvatel.

4.1.2 Parasite singles

Jde o termín, který roku 1997 definoval Masahiro Jamada, jeden z předních japonských sociologů.⁷⁸ Těmto singles poskytují zázemí jejich rodiče – nechávají je bydlet u sebe, případně jim financují další životní potřeby. Takovým Japoncům tedy odpadá povinnost hledat si bydlení či stabilní práci, která by je uživila, a tak mohou žít více méně bezstarostným životem. Zhruba čtvrtina Japonců mezi 20 a 49 jsou single a často žijí se svými rodiči, dokud si nenajdou vhodného partnera. Nakonec je však možné, že si ho nenajdou nikdy, protože díky rodinnému zázemí nemají takovou

---

⁷⁴ RONALD, ref. 70, s. 451–454.

⁷⁵ Tamtéž, s. 467.

⁷⁶ Tamtéž, s. 454.

⁷⁷ HIRAYAMA, Yosuke, IZUHARA, Misa. Women and housing assets in context of Japan's home owning democracy. *Journal of Social Policy* [online]. 2008, vol. 37, no. 4, s. 9 [cit. 2020-08-02]. DOI: 10.1017/S0047279408002250

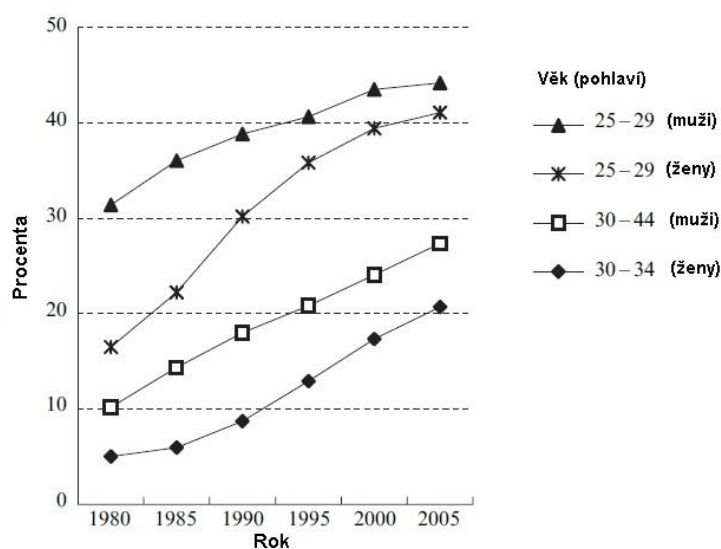
⁷⁸ YAMADA, Masahiro. *After Parasite Singles – The Real Story Behind Japan's Marriage Crisis* [online]. EN Envejecimiento de la población en España y Japón: estudio comparativo y posibles implicaciones para Europa y Asia Pacífico. Ediciones Universidad de Salamanca, 2014, s. 96 [cit. 2020-08-10]. ISBN 84-7800-248-1. Dostupné z: https://books.google.cz/books/about/After_Parasite_Singles_The_Real_Story_Be.html?id=O0iaAwAAQBAJ&redir_esc=y

potřebu. „Možnost bydlení u rodičů na ně vyvíjí menší tlak, a tak se nemusí rychle rozhodovat a na partnerství nebo manželství pospíchat,“ uvedl Jamada.⁷⁹

Není to však tak, že by všichni singles volili tuto cestu – naopak, někteří z nich považují za část své svobody i to, že mohou žít nezávisle na svých rodičích. Mezi lety 1980 a 2005 se však počet parasite singles ve věku 25–29 let zvedl z 23,9 % na 42,6 % a ve věku 30–34 let ze 7,6 % na 24 % (viz Graf 8). Roku 2016 u svých rodičů žilo 4,5 milionu Japonců ve věku mezi 35–54 let.⁸⁰

Graf 8: Poměr počtu parasite singles v Japonsku (1980–2005)⁸¹

Zásadní je, že 20 % těchto singles spoléhá na finanční podporu svých rodičů, což je velkou hrozbou pro rapidně stárnoucí japonskou společnost a nestabilní ekonomiku. Ve chvíli, kdy tito lidé spotřebují veškeré své a rodinné úspory a dědictví, už jim nic nezůstane. Příkladem jednoho z nich je i single paní Hiromi Tanaka, které v roce 2017 bylo 54 let. Živila se tím, že ve společné domácnosti s rodiči soukromě doučovala hru

⁷⁹ HASEGAWA, Kyoko. 'Parasite singles': Why young Japanese aren't getting married. *The Japan Times* [online]. 2019/12/09 [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2019/12/09/national/social-issues/parasite-singles-young-japanese-arent-getting-married/#.XyakfCgzY2x>

⁸⁰ RONALD, ref. 32, s. 2847.

⁸¹ Tamtéž.

na klavír. Studentů však ubývalo, paní Tanaka již utratila veškeré své úspory a nyní se obává, co bude s ní a s její matkou.⁸²

Jednou z příčin, proč je teď tolik parasite singles, může být splasknutí ekonomické bubliny v 90. letech. V této době se lidé kolem dvacítky tolik nevázáli, předpokládali ale, že si najdou stálého partnera, až jim bude okolo třiceti let. Poté se však ekonomická situace zásadně destabilizovala. „Třetina z nich už manželství neuzavřela, teď jim je okolo 50 let,“ vysvětlil Jamada.⁸³

Prudký nárůst parasite singles, stejně tak jako úbytek manželství, souvisí i s tím, že práce je mnohdy nestabilní a málo placená. Proto přibližně 40 % pracovní síly tvoří lidé, kteří pracují na částečný úvazek či příležitostně, což je nárůst o cca 20 % oproti 80. létům. Někteří singles žijící s rodiči měli sice třeba jednou stabilní práci, ale museli svůj pracovní poměr ukončit kvůli nemoci. A jakmile se jednou přerušil pravidelný postup po pomyslném kariérním žebříčku, těžko se v něm následně pokračuje⁸⁴ – tito lidé se pak spoléhají na své rodiče.

Bydlení s rodiči může reflektovat tradici *ie* a několikagenerační domácnosti, ale i to, že nejstarší syn by se měl postarat ve stáří o své rodiče. To může být důvodem, proč v současnosti okolo 60 % mužů, kteří nemají stálý pracovní poměr, bydlí u svých rodičů.⁸⁵ Ženy jsou často nuceny u svých rodičů přetrvávat z toho důvodu, že jejich výdělků bývají nižší, ale zato výdaje na bydlení mnohdy vyšší než u mužů. Rodiče dokonce často chtějí, aby jejich děti žily v bezpečném prostředí jejich domovů, které jsou mnohdy prostorné natolik, aby zde jejich děti mohly pohodlně přebývat. Není tak divu, že se singles často této možnosti chopí i dobrovolně, protože náklady, které ušetří na nájemném, mohou vynaložit například na cestování nebo jiné aktivity. Péče o starší rodiče, kteří by například v budoucnu mohli onemocnět, však také může být časově náročná, a tak se děti obávají, že by mohly na úkor péče o rodiče přijít o zaměstnání, které již nadále nebudou časově zvládat. Stejně tak je omezeno i soukromí dítěte a čas na hledání případného životního partnera.

---

⁸² SIEG, Linda, MIYAZAKI, Ami. Japan's middle-aged 'parasite singles' face uncertain future. *The Japan Times* [online]. 2017/04/20 [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2017/04/20/national/social-issues/japans-middle-aged-parasite-singles-face-uncertain-future/#.XyagjCgzY2z>

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ RONALD, ref. 70, s. 459.

„Obecně mám ráda způsob, kterým žiji. Mám ale strach o svou budoucnost. Kdyby mi z nějakých důvodů šéf vypověděl smlouvu, nevím, co bych dělala. Taky, kdyby jeden z mých rodičů onemocněl, musela bych dát výpověď v práci, abych se o rodiče mohla postarat. V takovém případě bych ale byla bez příjmu. Pak nevím, jak bych se dokázala o domácnost postarat,“⁸⁶ vypověděla třiačtyřicetiletá paní Cučija, která je jediným dítětem svých rodičů, a proto by veškerá starost o rodiče byla jejím úkolem.

Existuje však i podskupina parasite singles, které tyto nevýhody neomezují natolik, aby ze svých pohodlných životů jakkoliv slevili. Jsou to tzv. *dokušin kizoku* (svobodní lidé žijící v blahobytu)⁸⁷, parasite singles, kteří zcela vědomě využívají toho, že mohou od svých rodin čerpat finance a za ty například cestovat nebo si jinak užívat života. Nejčastěji jde o ženy, které jsou následně kritizovány za svou nezodpovědnost a za vyhýbání se svým „povinnostem“, tzn. péči o děti. Jejich priority jsou však často úplně jiné, namísto přemýšlení o založení rodiny věnují volný čas svým vlastním snům a cílům.

4.2 Stárnutí populace

Stárnutí populace a komplikace s tím související jsou beze sporu jedním z velmi diskutovaných, stále se prohlubujících problémů současného Japonska. Svědčí o tom nejen nespočet novinových článků, ale i dalších publikací, které na problém upozorňují. Jedním z japonských předních literátů, který se rozhodl na stárnutí populace reagovat, je i Jasutaka Cucui. Jeho satira *Ginrei no hate* (v českém překladu *Konec stříbrného věku*) byla v Japonsku vydána roku 2006⁸⁸ jako reakce na tehdejší demografické složení obyvatel japonských ostrovů. Problém nevyváženého poměru mladších a starších Japonců je již poměrně dlouhodobý a má za následek i kolísání ekonomiky.

Od restaurace Meidži do konce války se mimo jiné v důsledku válečné propagandy počet obyvatel více než zdvojnásobil. Bezprostředně po válce, během několika málo let sice přišel baby boom, ale byl vystřídán prudkým poklesem porodnosti v dalších deseti letech, a to z průměrných 4,01 dítěte na ženu v roce 1950 na 2,17 v roce 1960 (viz *Graf 9*).

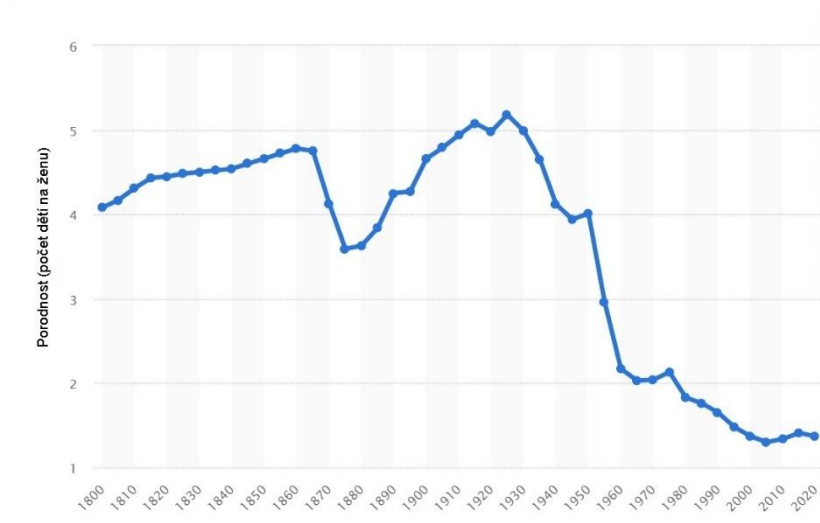
---

⁸⁶ RONALD, ref. 70, s. 460.

⁸⁷ RONALD, ref. 32, s. 2846.

⁸⁸ TSUTSUI, Yasutaka. *Konec stříbrného věku*. Praha: Odeon, 2011. Světová knihovna (Odeon). ISBN 978-80-207-1362-9.

Graf 9: Porodnost v Japonsku (1800–2020)⁸⁹

Vláda navíc mezi lety 1948–1949 povolila potraty, jejichž počet již v 50. letech začínal převyšovat počet porodů. V tomto období začínaly také vznikat skupiny plánovaného rodičovství, ke kterému se obracel čím dál tím větší počet mladých párů.⁹⁰ Kvůli kombinaci rychlého hospodářského růstu a nízkého přírůstku obyvatelstva začínalo Japonsko čelit nedostatku pracovních sil.

Další demografickou změnu napříč japonskou populací způsobilo ropné embargo roku 1973⁹¹, kdy japonská ekonomika začala stagnovat, s čímž opět klesla i porodnost. Stejně tak ke zvýšení porodnosti nepřispěla ani destabilizace ekonomické situace, způsobená splasknutím hospodářské bubliny v 90. letech. Roku 2004 tak průměrně připadalo na ženu 1,29 dítěte.⁹² Klesající porodnost v období cca od poloviny 70. let také souvisí s nárůstem Japonců odkládajících manželství, a to ať z ekonomických či jiných důvodů. Nestálá ekonomická situace druhé poloviny minulého století způsobila to, že si manželé dvakrát rozmysleli, kolik dětí si mohou dovolit.

Z psychologického hlediska také Japonci často pociťovali jistou antipatii ve vztahu k povinnosti rodit děti, kvůli politické propagandě představené během 2. světové

⁸⁹ Total Fertility rate in Japan from 1800 to 2020*. *Statista – The Statistics Portal* [online]. Japan, 2020/08/23 [cit. 2020-10-18]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1033777/fertility-rate-japan-1800-2020/>

⁹⁰ REISCHAUER, ref. 71, s. 285.

⁹¹ OGAWA, Naohiro. Population aging and policy options for a sustainable future: the case of Japan. *Genus* [online]. 2005, vol. 61, no. ¾, s. 372 [cit. 2020-07-31]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/29789282

⁹² Tamtéž.

války, která ženy nabádala, aby rodily děti pro dobro státu. Z tohoto důvodu stále existovala v očích mnoha Japonců nechuť k jakémukoliv zasahování japonské vlády do jejich soukromých životů.⁹³ Vzhledem k tomu, o jak citlivé téma jde, musí i vláda v tomto ohledu jednat opatrně. Ke konci století se také setkáváme se zvýšeným počtem těch, kteří děti mít nechtějí vůbec. Tento trend se odráží i ve statistikách, ze kterých se dozvídáme, že k roku 2005 počet nukleárních domácností klesl pod 30 %, zatímco stále stoupal počet jednočlenných domácností, ale i počet bezdětných párů (viz *Grafy 7a, 7b*).

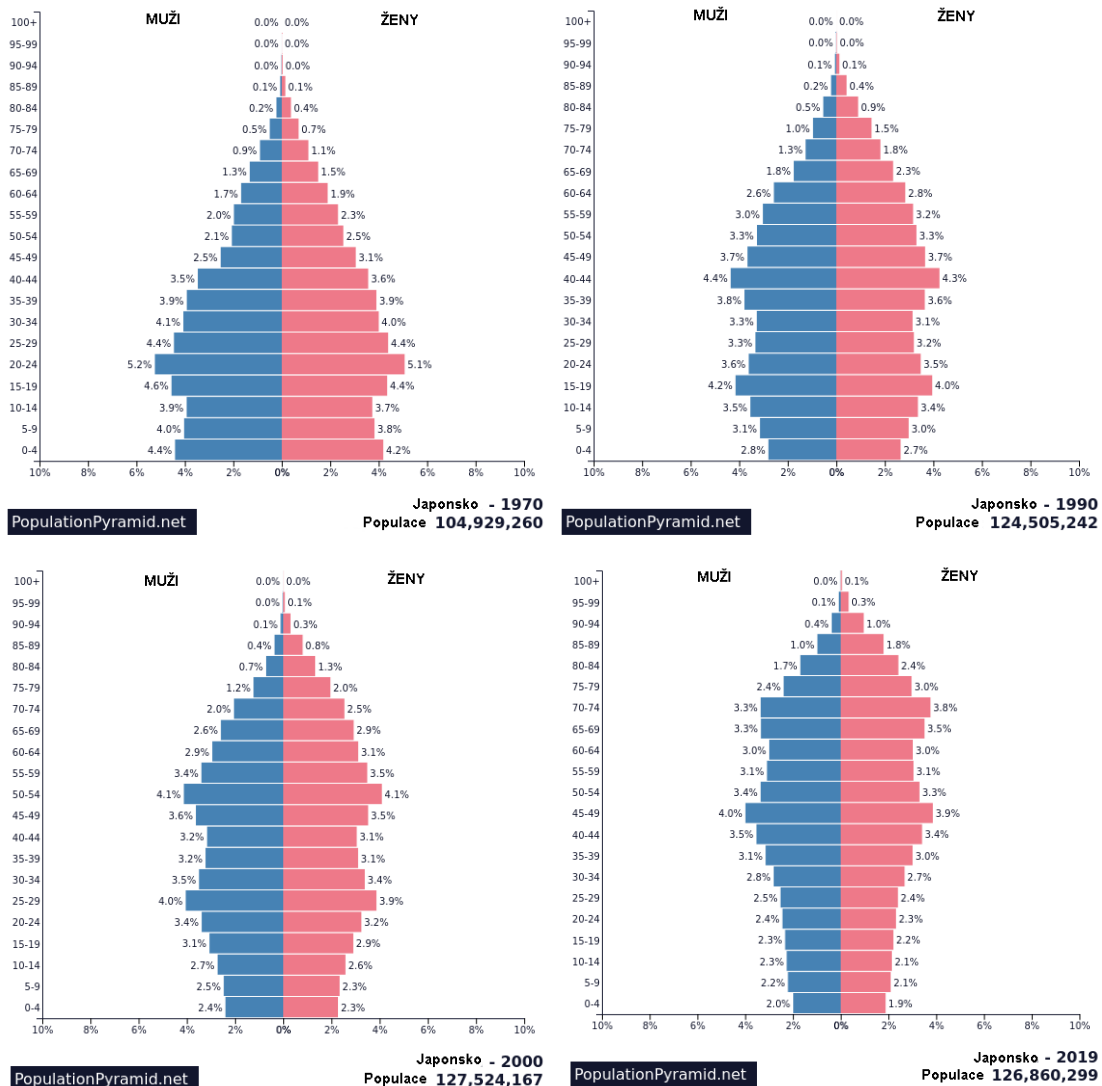
Japonsko je celosvětově známé jako země, jejíž obyvatelé se dožívají vysokého věku. Proto je v ohledu stárnutí populace natolik specifické oproti dalším zemím, kde dochází k podobnému jevu. Počet dětí na ženu razantně ubývá, zatímco průměrný věk dožití – jak žen, tak mužů – výrazně stoupá. Japonci, kteří přišli na svět během krátkého poválečného baby-boomu, jsou momentálně v důchodovém věku.

V demografických grafech (viz *Grafy 10*) můžeme sledovat tendenci obracení hodnot. Během 70. let jádro populace tvořili lidé mezi 15 a 30 lety – z velké části šlo o děti narozené během již zmíněného poválečného baby-boomu. Poté však začalo dětí ubývat, a tak byli v 90. letech jádrem populace ti, kterým bylo něco mezi 40 a 50 lety, tedy stále generace poválečného baby-boomu. Další výchytkou v grafu jsou zřejmě děti této početnější generace, kterým v 90. letech bylo v průměru okolo 18 let.

---

⁹³ FUNABASHI, Yoichi. Japan's Silver Pacifism. *The National Interest* [online]. 2006, no. 141, s. 27 [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: JSTOR: www.jstor.org/stable/44151238

Grafy 10: Demografická struktura obyvatelstva

Právě tato dvě desetiletí jsou i z grafů viditelně zásadní ve vztahu ke změně struktury japonského obyvatelstva. V dalších letech pokračoval pokles sňatků i narozených dětí, zatímco zlepšení životních podmínek se pozitivně projevilo tím, že se věk Japonců zvyšoval. Z grafů je také zřejmé, že od 70. let minulého století stoupl počet obyvatel, zatímco v posledních desítkách let více méně stagnuje – úbytek narozených dětí tak vyvažují lidé starší 65 let.

Problém spočívá v tom, že populace stárne příliš rychle na to, aby se tomu země mohla přizpůsobit. Z toho důvodu strádá i japonská ekonomika, protože čelí nedostatku pracovní síly. Obyvatelstvo v důchodovém věku, které už není práce schopné, je tedy

závislé na pracovních silách mladých, kterých však stále ubývá. To je příčinou snižování důchodů, což má za následek chudobu obyvatelstva v důchodovém věku.⁹⁴

Z tohoto důvodu po roce 2000 začala vláda apelovat na firmy, aby zaměstnaly Japonce v raném důchodovém věku, kteří ještě dokážou pracovat. Takový krok však mohl negativně postihnout mladé Japonce, jelikož tak na ně zbylo méně pracovních pozic.⁹⁵

Navíc je tu další problém, a to, kdo se o ty starší, kteří pracovat nemohou, bude starat, když mladí potřebují vydělávat? Z tohoto důvodu často Japonci zůstávají se svými staršími rodiči.⁹⁶ Tím se však opět dostáváme do koloběhu, kdy spousta mladých zvolí starost o své rodiče na úkor zakládání vlastní rodiny a hledání vlastního bydlení.

Politika, kterou později začal prosazovat Šinzó Abe, začlenění žen na pracovní trh, měla zlepšit ekonomickou situaci země způsobenou nedostatkem práce schopného obyvatelstva. S nástupem většího počtu žen do zaměstnání však bylo třeba řešit i otázku nízké porodnosti, která je také velice zásadním problémem současného Japonska. Aby zvýšil porodnost, rozhodl se roku 2015 premiér, že podpoří samoživitele/samoživitelky a umožní neplacené předškolní vzdělání. Již o rok dříve schválila vláda v rámci nové politiky zvýšení dotací novým rodičům v rámci rodičovské dovolené. Tímto způsobem se tehdejší premiér zřejmě snažil motivovat ženy k zakládání rodin, ale počet žen zapojených do pracovní činnosti nadále výrazně stoupal a každý další rok dosahoval nového rekordu (viz *Graf 11*).

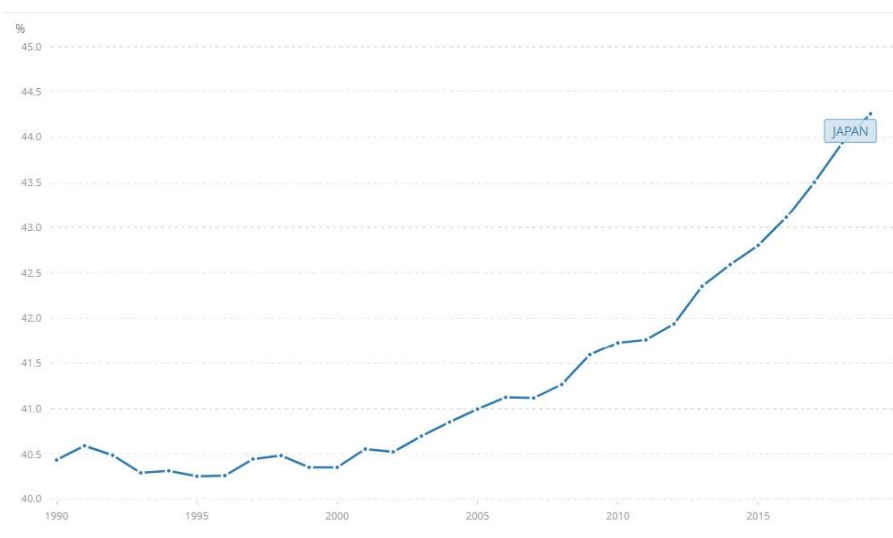
---

⁹⁴ ENEMOTO, Akim and BUBLITZ, Hannes. Crane versus Stork: Japan's Demographic Change as a Major Challenge for Politics and Society. *Demographic Change: A Fateful Challenge* [online]. Edited by Gerhard Wahlers, Konrad Adenauer Stiftung, 2016, s. 73 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/resrep10104.8>

⁹⁵ ABE, ref. 30, s. 8.

⁹⁶ EZRATI, Milton. Japan's Aging Economics. *Foreign Affairs* [online]. 1997, vol. 76, no. 3, s. 97 [cit. 2020-07-31]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/20048035

Graf 11: Podíl žen na pracovním trhu (1990–2019)⁹⁷

Je třeba si uvědomit, že zaměstnaným ženám nezbývá příliš času pro hledání partnera, výchovu dětí či domácí práce. Mimo jiné také z důvodu, že ženy volí stále častěji odsouvat manželství a starost o děti, ale také proto, že stoupá počet singles, klesá porodnost. V důsledku pak počet starších Japonců výrazně převyšuje ekonomicky aktivní obyvatelstvo. Pokud se v následujících letech situace nezlepší, nízký počet mladých a práce schopného obyvatelstva ještě prohloubí ekonomické problémy v zemi.

4.3 Ženy jakožto terč diskriminace

Současně se změnami v japonské společnosti v posledních několika málo desetiletích se obyvatelstvo rozdělilo do několika táborů. Některým nově vzniklé možnosti vyhovovaly, v očích jiných převažovaly nevýhody – například negativní důsledky jako stárnutí populace (viz předchozí podkapitola) a s tím související nedostatek pracovních sil. Právě tyto dopady jsou často ženám předhazovány jakožto následek toho, že vybočily ze své tradiční role. Ženy čelí hned několika typům diskriminace. Přestože se jejich postavení v posledních desetiletích zlepšilo, stále nedosahují stejných práv jako muži, ať už se týče postavení na trhu práce nebo povinností, kterým by ženy měly podle tradičně založené části populace dostát. Jednou z takových povinností je bezesporu založení rodiny.

Kdyby se nezadané ženy, které však chtějí zůstat svobodné, rozhodly problémem nízké porodnosti vzít do svých rukou, byly by společností souzeny. Dítě narozené mimo

⁹⁷ Labor force, female (% of total labor force) – Japan. *The World Bank* [online]. January 29, 2021 [cit. 2021-03-13]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.TOTL.FE.ZS?end=2019&locations=JP&start=1990&view=chart>

manželský svazek je považováno za nelegitimní (*hičakušucuši*) a jeho práva, včetně nároku na dědictví, jsou značně omezena.⁹⁸ Z tohoto důvodu ani žena, pokud nemá oficiálně partnera, na svět dítě přivést nechce, protože by pak také muselo čelit diskriminaci.

Single Japonkám, které v 80. letech nebyly do 25 let provdané, se přezdívalo *kurisumasu kéki* (vánoční dorty)⁹⁹, což referovalo k faktu, že takový vánoční dort si po Vánocích, v tomto případě po 25 letech, nikdo už nechtěl koupit. V současnosti se jim spíše říká *makeinu* (poražení psi), případně *tošikoši soba* (soba nudle, které se jedí na Nový rok)¹⁰⁰ a myslí se tím neprovdané ženy po třicítce. Všechny tyto pojmy však s sebou nesou negativní konotace, proto singles nebývají používány. Poukazují však na problémy, které s životním stylem singles souvisí, jmenovitě jde zejména o odkládání uzavírání sňatků a nízkou porodnost.¹⁰¹ Japonky se samozřejmě mohou svobodně rozhodnout, jakou cestou se vydají, ale musí počítat s následky. Když se například žena rozhodne, že elegantní šaty a make-up vymění za pohodlné oblečení, někteří ji budou shazovat slovy typu *himono onna* (seschlá ryba).¹⁰² Tímto způsobem se často prezentují ženy, které jednoduše nepotřebují být chtěné, jelikož jejich prioritou není hledání vhodného partnera.

Příkladem diskriminace může být i důraz na to, jak se žena v pracovním prostředí prezentuje, a to především co se týče oblečení a doplňků. Ženy tak, na rozdíl od mužů, v práci nemohou například nosit brýle, je to totiž považováno za hrubé a nehodící se k tradičnímu japonskému oblečení.¹⁰³ Stejně tak se roku 2019 zvedla vlna protestů proti povinnosti nosit v práci podpatky – petici, nazývanou *KuToo*, o zrušení tohoto pravidla podepsalo přes jednadvacet tisíc Japonců. Název pro petici vznikl jako slovní hříčka – *kucu* totiž znamená v japonštině „bota“, *kucuu* „bolest“. Stejně tak

---

⁹⁸ BUMPASS, ref. 39, s. 218.

⁹⁹ MANDUJANO-SALAZAR, Yunuen, Y. It is Not that I Can't, It is that I Won't: The Struggle of Japanese Women to Redefine Female Singlehood through Television Dramas. *Asian Studies Review* [online]. 2017, vol. 41, no. 4, s. 531 [cit. 2020-08-02]. DOI: 10.1080/10357823.2017.1371113

¹⁰⁰ CHERRY, Kittredge. *Womansword: What Japanese Words Say About Women, 30th Anniversary Edition* [online]. Stone Bridge Press, 2017 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: Google Books, <https://books.google.cz/books?id=MmFrDQAAQBAJ&lpg=PT11&ots=y8naafysdx&dq=toshikoshi%20soba%20womansword&hl=cs&pg=PA1#v=onepage&q=toshikoshi%20soba%20womansword&f=false> (nečíslováno)

¹⁰¹ RONALD, ref. 32, s. 2846.

¹⁰² CHERRY, ref. 100.

¹⁰³ Japanese women demand right to wear glasses at work. *The Guardian* [online]. 2019/11/8 [cit. 2020-07-31]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2019/nov/08/japanese-women-see-red-over-workplace-glasses-ban>

KuToo odkazuje na hnutí proti sexuálnímu obtěžování, zvaném *MeToo*. Japonský ministr zdravotnictví, práce a sociálních věcí Takumi Nemoto v reakci na petici prohlásil, že v případě žen je nošení podpatků v práci vhodné a nutné.¹⁰⁴

Kromě toho, že je výše zmíněnými způsoby na zaměstnané ženy vyvíjen tlak, aby se v zaměstnání prezentovaly „žensky“, v případě, že se žena rozhodne se raději věnovat kariéře než případné rodině, se také nesetkává s pochopením. Proto, když se žena rozhodne, že se po založení rodiny chce vrátit do práce, nejen že se musí smířit s nižším platovým ohodnocením a ztrátou řady benefitů, ale také se často stává, že takové ženy bývají slovně napadány a je na ně vyvíjen tlak, aby pracovní poměr ukončily, případně jsou degradovány či vyhozeny.¹⁰⁵ Není tak divu, že se spousta žen rozhoduje mezi rodinou a kariérou. Stále větší procento se však rozhodne pro kariéru a partnerství odloží, či úplně zavrhnou.

V Japonsku bylo během posledních desítek let učiněno několik kroků ke zrovnoprávnění žen. Důkazem toho jsou jednak dokumenty jako například *Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen*, vydaná v roce 1985, pasáž ze *Základních zákonů pro rovnoprávnou společnost* (1999), jednak vytvoření *Úřadu pro rovnoprávné postavení mužů a žen*.¹⁰⁶ Přes všechna tato opatření má však japonská společnost k zrovnoprávnění žen stále daleko. Na nezadané ženy bývá vyvíjen tlak na to, aby si co nejdříve našly vhodného partnera, se kterým by později mohly založit rodinu. Pokud by se však žena rozhodla, že se chce i po porodu věnovat budování kariéry, opět by se stala terčem kritiky a diskriminace. V případě, že si žena nenajde partnera a nezaloží rodinu, bude terčem diskriminace taktéž. Právě single ženy jsou navíc obviňovány z nedostatku sebereflexe v souvislosti se stárnutím populace, jelikož dle některých nesplnily svou povinnost, tedy založení rodiny.

---

¹⁰⁴ High heels at work are necessary, says Japan's labour minister. *The Guardian* [online]. 2019/06/05 [cit. 2020-07-31]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2019/jun/05/high-heels-at-work-are-necessary-says-japan-labour-minister>

¹⁰⁵ CHERRY, ref. 100.

¹⁰⁶ GRANT, Rachel. *Japanese Workplace Harassment Against Women and the Subsequent Rise of Activist Movements: Combatting Four Forms of Hara to Create a More Gender Equal Workplace* [online]. 2016, s. 20–21. [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/1794/20291>

4.4 Politické skandály

Japonsko je považováno za zemi vyspělou v oblasti zdravotnictví či vzdělání, ale mezinárodně je vnímáno jako země s nízkou ekonomickou a politickou rovnoprávností. Obecně můžeme sledovat všeobecnou dominanci mužského pohlaví v ekonomické a politické sféře. Přední politici jsou tak frustrováni ze stále se nezlepšující ekonomické situace a demografických problémů, za které dle jejich názoru mohou ženy, které se vymykají svým tradičním rolím. Politické skandály jsou pak průvodním jevem této frustrace, potažmo i fenoménu singles v Japonsku.

V roce 2001 tehdejší tokijský guvernér přiznal, že souhlasí s názorem, že ženy, které ještě žijí po menopauze, tudíž ztratily schopnost rodit děti, jsou zbytečné a „extrémně škodlivé Zemi“.¹⁰⁷ Podobné bezprecedentní výroky adresující nízkou porodnost, ale i zbytečnost žen, pokud nemají děti, se objevují i o několik let později.

Například roku 2007 tehdejší ministr zdravotnictví, práce a sociálních věcí Takuo Janagisawa uvedl, že ženy jsou „stroje, které rodí děti“.¹⁰⁸ Apeloval na to, že každý by měl pro zvýšení porodnosti učinit maximum. Vzhledem k tomu, že tenhle výrok řekl za doby prvního funkčního období Šinzó Abeho na postu japonského premiéra, i ten si v oblasti genderových otázek získal špatnou pověst. Již o několik let dříve v roce 2003 tehdejší bývalý předseda vlády Joširó Mori označil ženy, které se raději věnují kariéře a odkládají přitom zakládání rodiny, za sobecké, přičemž podotkl, zda by takovéto ženy měly mít vůbec nárok na penzi.¹⁰⁹ Dalším z politiků, který nepřiliš korektním způsobem apeloval na ženy, aby více rodily děti, byl Jošitaka Sakurada. Ten v květnu 2019 prohlásil, že „každá žena by měla porodit alespoň 3 děti“.¹¹⁰ Konkrétně

---

¹⁰⁷ TANAKA, Kyoko. A Lawsuit against the Governor of Tokyo, Mr. Shintaro Ishihara. *WOMEN'S ASIA 21, Voices from Japan* [online]. 2003, no. 11, s. 35 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <http://www.ajwrc.org/english/sub/voice/11-2-2.pdf>

¹⁰⁸ HIROKA, Shoji. A Tokyo Medical School Rigged Exam Results to Favor Men. But Japan's Sexism Problem Runs Even Deeper. *Time* [online]. 2018/04/26 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://time.com/5374353/japan-sexism-me-too/>

¹⁰⁹ PESEK, William. Ending Japan's sexism requires men to lean in, too. *The Japan Times* [online]. 2014/06/21 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2014/06/21/business/corporate-business/ending-japans-sexism-requires-men-lean/>

¹¹⁰ Article listing Japan politicians' bizarre, sexist comments an online hit. *The Mainichi* [online]. 2019/07/16 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://mainichi.jp/english/articles/20190715/p2a/00m/0na/028000c>

na setkání v prefektuře Čiba poprosil, ať lidé požádají své děti a vnoučata, aby každé z nich mělo minimálně 3 děti.¹¹¹

Roku 2016, kdy byl vykonán průzkum na japonských lékařských univerzitách, se zjistilo, že hodnocení u přijímacích zkoušek je neobjektivní a že ženy bývají často znevýhodňovány oproti mužům.¹¹² Ženám byly strhávány body, aby jich na školu nenastoupilo tolik, protože by později mohly odejít ze zaměstnání a vyměnit ho za péči o rodinu.¹¹³ Zpráva se objevila napříč mezinárodními médii a šokovala aktuálností diskriminace žen na školách. Přestože jde o dlouhodobý problém, na který bylo mnohokrát upozorňováno, stále neexistuje jeho dlouhodobé řešení.

Roku 2014 Šinzó Abe založil webovou stránku, kterou chtěl dát najevo podporu žen a jejich začlenění do japonské ekonomiky. Nápis v záhlaví hlásal: *Subete no džosei ga kagajaku Nihon e* (volný překlad: K Japonsku, kde všechny ženy září). První příspěvek na webu však strhl debatu o tom, zda tehdejší premiér nevzkázal ženám, ať zemrou. Nadpis totiž obsahoval anglické slovo „SHINE“, které však v japonštině znamená „zemři“.¹¹⁴ Patrně šlo pouze o nedorozumění. Přesto se však vzhledem k předcházejícím ostrým poznámkám mnohých politiků (především ze strany LDS) na účet žen nedalo divit, že si někteří vyložili nadpis jinak, než jak byl nejspíš původně míněn.

Obecně jsou ženy, především ty, které nezaložily rodinu, diskriminovány a slovně napadány, protože jsou viděny jako příčina problému stárnoucí populace v Japonsku. Podle některých, nejen předních japonských politiků, by se tak neměly věnovat studiu či budování kariéry na úkor péče o rodinu a o děti (ideálně více než tři). Ženy se však cítí být omezovány a srovnávají se s muži, jejichž dominantní roli ve společnosti se v posledních letech snaží čelit. Nejenže jsou ženy vyzývány, aby

---

¹¹¹ Vote on Japan politicians' most sexist remarks in 2019 opens with nods for Abe, Aso. *The Mainichi* [online]. 2019/12/31 [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <https://mainichi.jp/english/articles/20191231/p2a/00m/0na/006000c>

¹¹² WALTER, Sim. Japan continues to be hit by discrimination scandals despite inclusivity pledge. *The Straits Times* [online]. 2018/10/24 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/japan-continues-to-be-hit-by-discrimination-scandals-despite-inclusivity-pledge>

¹¹³ MURAKOSHI, Koji, ATSUKO, Sano. Tokyo medical school takes heat for gender discrimination. *Nikkei Asia* [online]. 2018/08/03 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://asia.nikkei.com/Politics/Tokyo-medical-school-takes-heat-for-gender-discrimination>

¹¹⁴ YONEMOTO, Marcia. *The Problem of Women in Early Modern Japan* [online]. University of California Press, 2016, s. 217 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/10.1525/j.ctt1f5g4zz

vypadaly elegantně a reprezentativně, navíc jsou přesvědčovány, aby se zadaly a měly děti, přestože samy nechtějí. Pouze tímto způsobem však splní očekávání japonské společnosti.

Je alarmující, že i přes veškeré zákony a dokumenty, které vznikly proto, aby přiblížily ženy ke zrovnoprávnění s muži, má dle některých výroků i vysoko postavených politiků stále Japonsko k rovnoprávnosti žen a mužů daleko. Podle všeho jsou však ti, kteří své priority směřují někam jinam než k zakládání rodin, tedy především singles, považováni za hrozbu zemi. To se následně odráží v právě takových kontroverzních výrocích.

5. Snahy o zmírnění důsledků fenoménu singles – Šinzó Abe a jeho politika

S tím, jak se zlepšily podmínky v oblasti zdravotní péče, zvyšoval se věk dožití, rozpadaly se tradiční rodiny, ale také se navyšoval počet singles, se začalo objevovat hned několik problémů, jimž bylo třeba čelit. Jedná se především o otázku nízké porodnosti a stárnoucí společnosti. V Japonsku začaly vznikat organizace, jež měly přispět ke zvýšení porodnosti tím, že mladým, kteří si hledali vhodného partnera, pomáhaly zprostředkovat sňatek.¹¹⁵ Takové organizace však nebyly jediným výsledkem snahy předních politiků.

Abeho politika byla ve vztahu k ženám zpočátku pochybná, jelikož roku 2005, kdy zastával funkci generálního tajemníka Liberálně demokratické strany (LDS), představil plán, který měl vést ke zrovnoprávnění žen a mužů skrze ekonomickou účast žen a navýšení jejich zastoupení ve všech oblastech. Nato však ve stejný rok vedl kampaň proti zrovnoprávnění žen a mužů.¹¹⁶ Po svém zvolení do úřadu japonského premiéra roku 2012 opět obrátil a zrovnoprávnění žen veřejně podporoval. Tyto snahy o zrovnoprávnění byly zřejmě zástěrkou pro zlepšení ekonomické situace díky zahrnutí většího počtu žen na pracovní trh, avšak způsobily nejasné postavení ženy ve společnosti. Samozřejmě ty s tím, jak chodily do zaměstnání, nechtěly vykonávat tolik domácích prací a obecně začaly tíhnout spíše ke kariéře. Tento proces emancipace s sebou nesl i známky procesu individualizace žen, přispěl tedy i k odklonu tradičních rolí ve společnosti.

Ačkoliv Abeho politika měla pozvednout ekonomickou situaci v zemi, musela ženám vynahradiť péči o děti, o které se kvůli zaměstnání neměly čas starat. Bylo totiž třeba podporovat i zvýšení porodnosti, jelikož nízká porodnost je dalším zásadním problémem, kterému Japonsko čelí doteď. Od roku 2013 se tedy vláda pokusila rozšířit kapacity v pečovatelských centrech pro děti a vystavět nová střediska. V posledních letech však odešlo více než tři čtvrtě milionu pečovatelů kvůli nízkým platům. Také si stěžovali na to, že se nemohou soustředit na hlídání, protože musejí ještě dělat administrativní práce.¹¹⁷ O péči o děti je vysoký zájem, a tak pro mnohé z nich

---

¹¹⁵ ENEMOTO, ref. 94, s. 74.

¹¹⁶ KANO, Ayako. Backlash, fight back, and backpedaling: responses to state feminism in contemporary Japan. *International Journal of Asian Studies* [online]. 2011, vol. 8, issue 1, s. 42 [cit. 2020-10-24]. DOI: 10.1017/S1479591410000252

¹¹⁷ ENEMOTO, ref. 94, s. 75.

v předškolních zařízeních nezbyvá místo. Někteří věří tomu, že nedostatek pečovatelských agentur může být jedním z hlavních důvodů, proč ženy opouštějí po porodu svá zaměstnání.¹¹⁸ Přesně tomu se však Abe snažil vyhnout, protože dle jeho politiky byly ženy v období, kdy Japonsko čelí nedostatku pracovních sil z důvodu stárnutí populace, jediným možným řešením, jak zlepšit ekonomickou situaci v zemi. Taková politika navedla ženy k tomu, aby spoustu svého času věnovaly i svému zaměstnání.

Jelikož premiér musel čelit hned dvěma zásadním problémům, a to nízké porodnosti a nedostatku práceschopného obyvatelstva, musel do politiky zahrnout něco, co by přimělo ženy se po porodu co nejdříve vrátit do pracovního procesu, zvládat jak péči o rodinu (v případě, že nemohly využít služby pečovatelských center pro děti), tak zaměstnání. Pro vdané ženy bylo z finančního hlediska nevýhodné si dítě pořídit, jelikož si ho často nemohly dovolit. Proto vláda zavedla dotace pro páry ve výši 360 tisíc jenů (necelých 80 000 Kč), pokud příjem ženy ročně nepřesáhl 1,03 milionu jenů (v přepočtu přes 220 000 Kč). O dotace byl vysoký zájem. Ukázalo se, že více než třetina žen dokonce snížila svou pracovní dobu, aby si o státní dotaci mohla zažádat.¹¹⁹ Sice tento krok mohl narušit původní politiku *womenomics*, ale pro ženy, které vedle péče o domácnost a děti zvládaly pouze práci na částečný úvazek, šlo tak o řešení, které jim umožňovalo dohromady skloubit práci i péči o děti.

Abeho politika se stala terčem kritiky z obou stran – někteří si stěžovali na zbytečné změny, jiní na to, že toho premiér udělal příliš málo. LDS je kritizována za to, že o genderové otázky se zajímala jen ve chvíli, kdy mohly změny pozitivně ovlivnit ekonomickou situaci v zemi, případně zapříčinit zvýšení porodnosti.¹²⁰ Vzhledem k tomu, že Abe před svým druhým zvolením na místo premiéra genderovou politiku spíše nepodporoval, naopak byl zastáncem tradičních rodin¹²¹, ženy, které toužily po větší emancipaci, k němu v tomto ohledu chovaly i nadále nedůvěru. Nevydařené pokusy o zlepšení situace v zemi byly roku 2013 kritizovány i v týdeníku *Economic and*

---

¹¹⁸ CHANLETT-AVERY, ref. 49, s. 4.

¹¹⁹ ENEMOTO, ref. 94, s. 76.

¹²⁰ GRANT, ref. 106, s. 23–24.

¹²¹ COLEMAN, Liv. Will Japan "Lean In" to Gender Equality? *U.S.-Japan Women's Journal* [online]. 2016, vol. 49, Project MUSE, s. 7 [cit. 2020-11-09]. DOI:10.1353/jwj.2016.0001

Political Weekly, který zdůraznil, že premiér například nepodnikl žádné kroky, aby stabilizoval situaci na pracovním trhu.¹²²

S reformami, které ženám umožňovaly nastoupit do práce, se současně musel řešit i problém jejich obtěžování na pracovišti. Ačkoliv se zřejmě zvýšením počtu pracujících žen (i když většinou jen na částečný úvazek) podařilo japonskou ekonomiku poněkud stabilizovat¹²³, Abeho reformy týkající se genderové problematiky nebyly podle veřejného mínění příliš efektivní. Mohly by však změnit pohled na roli žen ve společnosti a být dobrým začátkem pro větší zrovnoprávnění v blízké budoucnosti. Ženy právě v tomto období ve větší míře začaly vstupovat na japonský trh práce a mnoho z nich přehodnotilo své priority. Podmínky, které ženy mají pro založení rodiny, se zdají pro mnoho z nich demotivující, zvláště pro ty, které se chtějí zaměřit na budování kariéry. Pokud by totiž chtěly získat dotace od státu, musely by svoji pracovní dobu omezit. Ačkoliv velké procento žen vidinu lehce získaných peněz uvítalo, některým se takové změny mohly zdát omezující.

Kroky, jež vláda podnikla za účelem stabilizace ekonomiky a porodnosti, měly být alespoň částečnou kompenzací negativních dopadů, které byly způsobeny narůstajícím počtem singles, odkladem manželství a zakládání rodin. Vláda se proto snažila zprostředkovat lepší podmínky pro ty, kteří by si rodinu založit chtěli. Tyto kroky měly dopomoci ke vzkříšení ekonomicko-sociální situace v zemi, i když se zdá, že neměly takový účinek, jaký se předpokládal.

---

¹²² KINGSTON, Jeff. The Illusion That Is Abenomics. *Economic and Political Weekly* [online]. 2013, vol. 48, no. 50, s. 16 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/24479036

¹²³ INAGAKI, Kana, HARDING, Robin. Japan's culture of discrimination saps 'womenomics'. *Financial Times* [online]. 2018/08/29 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/2d05e910-a45e-11e8-8ecf-a7ae1beff35b>

Závěr

Fenomén singles je zapříčiněn hned několika faktory. Mezi jednu z hlavních příčin patří finanční nejistota, způsobená splasknutím ekonomické bubliny v 90. letech minulého století, což vedlo k destabilizaci pracovního trhu. Z tohoto důvodu se mnozí Japonci neodvažují dlouhodobé partnerské vztahy navazovat, jelikož se bojí odmítnutí kvůli nedostatku finančních prostředků. Někteří jsou navíc nuceni pracovat, či dobrovolně pracují pouze na dobu určitou, případně na částečný úvazek, anebo svá zaměstnání střídají. V tomto životním stylu jim často bývají oporou jejich rodiče, kteří jim zajišťují bydlení. To by si totiž jejich děti se svými nízkými platy nemohly dovolit, anebo by nedosahovalo takového standardu. Někteří muži hledají ženu, která by byla ochotná pečovat o domácnost, avšak množství žen s takovou podmínkou nesouhlasí. Většinou chtějí, aby se i muži do domácích prací zapojili, protože emancipovanější ženy pracují stejně tak jako jejich mužský protějšek.

Ženy jsou v kariérní sféře často znevýhodňovány a valná většina z nich pracuje na částečný úvazek či vůbec, aby zvládla i péči o domácnost. Jakmile se žena rozhodne věnovat kariéře namísto péče o rodinu, stává se často objektem diskriminace. Také rozhodnutí nemít děti je velkou částí společnosti považováno za nezodpovědné a sobecké, protože tím více prohlubují aktuální problém stárnutí populace a nízké porodnosti. Na druhou stranu si jsou některé ženy vědomy toho, že ačkoliv se od nich očekává, že porodí dítě, nemusí jít o jednoduchý úkol, protože podmínky pro výchovu dětí stále považují za nedostatečné.

Osobní finanční prostředky a hospodářská situace v zemi však nejsou jediným důvodem, proč počet singles rychle roste. Dalším podnětem k tomuto procesu byla emancipace žen a jejich touha po svobodě; po možnosti budovat kariéru, věnovat se svým zájmům, vztahovým přátelům. Jak se ženám postupně otevírají nové kariérní možnosti a jak mohou dosahovat i vyšších pozic, nemusí být nutně závislé na partnerovi, protože jsou schopné vyžít i z vlastních příjmů. Pravdou však zůstává, že i ony se často obracejí na své rodiče, aby jim umožnili azyl a levnější i lepší ubytování, než které by si samy mohly dovolit. Některé ženy dokonce situace zneužívají a peníze ušetřené za bydlení utrácejí dle svého uvážení. Samozřejmě i spousta mužů vnímá potřebu osobní svobody. Zásadní posun však nastal především v myšlení žen, což se začíná projevovat na novějších číslech a statistikách. Obě pohlaví se však shodují, že manželství neuzavírají nejčastěji právě kvůli finanční situaci. Důvodů, proč se zařadit do skupiny

singles, může být nespočet, liší se individuálně v závislosti na konkrétní osobě, ale výše uvedené jsem shledala jako ty z nejzásadnější.

Stárnutí populace je považováno za hlavní důsledek sníženého počtu partnerství, manželství a tím i nižší porodnosti. Jde o rozsáhlý problém, který negativně ovlivňuje už tak zesláblou japonskou ekonomiku. Na počet Japonců v neproduktivním věku totiž připadá jen malá část populace ve věku produktivním, přičemž porodnost má tendenci dále klesat. Staří lidé v důsledku nízkého počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva dostávají jen malé penze, což vede ke zvýšení chudoby starších obyvatel.

Tuto situaci nezlepšila ani Abeho politika, která se snažila podpořit ekonomický růst tím, že podpořila ženy v přístupu na pracovní trh. Tímto způsobem jim poskytla jistý pocit začlenění do společnosti, ale vzala jim zároveň čas, který by mohly věnovat zakládání rodiny či péči o domácnost. Abeho vláda se pokusila rozšířit počet center pro péči o děti, aby ženy zvládaly zároveň pracovat i si založit rodinu. Tento krok se však ukázal být nedostatečným, protože kapacity center byly zanedlouho naplněny. Také zvyšoval dotace rodičům s nižším příjmem, ale zjevně se stále jedná o nedostatečnou motivaci pro to, aby žena přivedla dítě na svět. Kdyby žena nechtěla být vdaná a narodilo by se jí dítě, oba by se nejspíš stali terčem diskriminace, jelikož nemanželské dítě je společností stále považováno za nepřipustné. Zřejmě i z tohoto důvodu je často na ženy vyvíjen tlak, aby se vdaly co možná nejdříve, aby tak mohly být pro potenciální partnery co možná nejatraktivnější.

Tradice je v Japonsku velice důležitým faktorem, který dodnes ovlivňuje jeho obyvatele. Z tohoto důvodu je pro část společnosti nepochopitelný posun priorit mladých, s čímž nevyhnutelně souvisí narůstající počet singles, kteří se svým životním stylem i hodnotami odlišují od předchozích generací. Ačkoliv životní cesta singles není bez překážek, obrací se k ní stále více lidí, jelikož je pro ně symbolem svobody a nezávislosti.

Resumé

This thesis examines the issue of singles phenomenon in Japan. The first part contains explanation of the term „singles“ and characteristics of the phenomenon in Japan. The following part focuses on how the development of the economic situation and changes in the social sphere becomes evident in preferences of Japanese people as well as its influence on a view on traditional conception of Japanese family and the position of women in Japanese society. Although this trend is ongoing in most of the developed countries, the philosophical and historical context could give us an idea of the situation in Japan, which differs from the reality we live in. Last, but not least, this thesis points out which factors caused the progress of this phenomenon in Japanese society, which encourages it, and those which should regulate the consequences. The impact of this phenomenon is analysed mainly from the perspective of transformation of contemporary Japanese society.

Keywords: *Singles, contemporary Japanese society, family, the position of women and men in the society, partnership, changes in Japanese society*

Seznam použitých zdrojů

1. ABE, Masahiro, HAMAMOTO, Chizuka, TANAKA, *Shigeto*. *Reconciling work and family: issues and policies in Japan* [online]. ILO Working Papers 993654473402676, International Labour Organization, 2003 [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: <https://ideas.repec.org/p/ilo/ilowps/993654473402676.html>
2. ANNnewsCH. 2040 年には 4 割が一人暮らしの予想 厚生労働 (18/01/13). In: Youtube [online]. 2018/09/28 [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?time_continue=27&v=gZ5p6MV98nw&feature=emb_logo
3. Article listing Japan politicians' bizarre, sexist comments an online hit. *The Mainichi* [online]. 2019/07/16 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://mainichi.jp/english/articles/20190715/p2a/00m/0na/028000c>
4. BRINTON, Mary, C. Transformation and Persistence in Japanese Labor Market Institutions. *Journal of Japanese Studies* [online]. 2007, vol. 33, no. 2 [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/25064726
5. BUMPASS, Larry, et al. THE INSTITUTIONAL CONTEXT OF LOW FERTILITY. *Asian Population Studies* [online]. 2009, vol. 5, Issue 3: Low Fertility in East and Southeast Asia: Economic, Social and Policy Influences [cit. 2020-11-09]. DOI: 10.1080/17441730903351479
6. COLEMAN, Liv. Will Japan "Lean In" to Gender Equality? *U.S.-Japan Women's Journal* [online]. 2016, vol. 49, Project MUSE [cit. 2020-11-09]. DOI: 10.1353/jwj.2016.0001
7. DALES, Laura. Ohitorisama, Singlehood and Agency in Japan. *Asian Studies Review* [online]. 2014, vol 38, no. 2 [cit. 2020-11-09]. DOI: 10.1080/10357823.2014.902033
8. DORE, Ronald, P., et al. Aspects of Social Change in Modern Japan. *Princeton University Press* [online]. Princeton, New Jersey, 1967 [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/j.ctt13x110h
9. ENEMOTO, Akim and BUBLITZ, Hannes. Crane versus Stork: Japan's Demographic Change as a Major Challenge for Politics and Society. *Demographic Change: A Fateful Challenge* [online]. Edited by Gerhard Wahlers, Konrad Adenauer Stiftung, 2016 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/resrep10104.8>

10. EZRATI, Milton. Japan's Aging Economics. *Foreign Affairs* [online]. 1997, vol. 76, no. 3 [cit. 2020-07-31]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/20048035
11. FITZPATRICK, Jacki, et al. Midlife Singles' Willingness to Date Partners with Heterogeneous Characteristics. *Family Relations* [online]. 2009, vol. 58, no. 1 [cit. 2020-08-01]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/20456841
12. FUNABASHI, Yoichi. Japan's Silver Pacifism. *The National Interest* [online]. 2006, no. 141 [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: JSTOR: www.jstor.org/stable/44151238
13. GRANT, Rachel. *Japanese Workplace Harassment Against Women and the Subsequent Rise of Activist Movements: Combatting Four Forms of Hara to Create a More Gender Equal Workplace* [online]. 2016 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/1794/20291>
14. HALAS, Marian a FORMANOVÁ, Lucie. Sociological, demographic and spatial aspects of the singles phenomenon in the Czech Republic. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis – Geographica* [online]. 2010, vol. 41 [cit. 2020-02-15]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/257354443_Sociological_demographic_and_spatial_aspects_of_the_singles_phenomenon_in_the_Czech_Republic
15. HASEGAWA, Kyoko. 'Parasite singles': Why young Japanese aren't getting married. *The Japan Times* [online]. 2019/12/09 [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2019/12/09/national/social-issues/parasite-singles-young-japanese-arent-getting-married/#.XyakfCgzY2x>
16. HERTEL, J. et al. She's single, so what? How are singles perceived compared with people who are married?. *Zeitschrift für Familienforschung* [online]. 2017, vol.19, no.2 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: https://www.suz.uzh.ch/dam/jcr:00000000-5971-7075-ffff-ffffda4c83d6/Hertel_Singles.pdf
17. High heels at work are necessary, says Japan's labour minister. *The Guardian* [online]. 2019/06/05 [cit. 2020-07-31]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2019/jun/05/high-heels-at-work-are-necessary-says-japan-labour-minister>
18. HIRAYAMA, Yosuke. Running hot and cold in the urban home-ownership market: The experience of Japan's major cities. *Journal of Housing and the Built*

- Environment* [online]. 2005, vol. 20, no. 1 [cit. 2020-07-31]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/41107281
19. HIRAYAMA, Yosuke, IZUHARA, Misa. Women and housing assets in context of Japan's home owning democracy. *Journal of Social Policy* [online]. 2008, vol. 37, no. 4 [cit. 2020-08-02]. DOI: 10.1017/S0047279408002250
  20. HIROKA, Shoji. A Tokyo Medical School Rigged Exam Results to Favor Men. But Japan's Sexism Problem Runs Even Deeper. *Time* [online]. 2018/04/26 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://time.com/5374353/japan-sexism-me-too/>
  21. HUNT, Joshua. Are Japan's Part-Time Employees Working Themselves to Death? *The Atlantic* [online]. 2018/08/08 [cit. 2020-07-31]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/business/archive/2018/08/japan-overwork/565991/>
  22. CHANLETT-AVERY, Emma, NELSON M., Rebecca. "Womonomics" in Japan: In Brief [online]. Congressional Research Service, 2014 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/row/R43668.pdf>
  23. CHERRY, Kittredge. *Womansword: What Japanese Words Say About Women*. Kodansha International, 1991. ISBN: 9784770028884.
  24. CHERRY, Kittredge. *Womansword: What Japanese Words Say About Women, 30th Anniversary Edition* [online]. Stone Bridge Press, 2017 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: Google Books, <https://books.google.cz/books?id=MmFrDQAAQBAJ&lpg=PT11&ots=y8naafysdx&dq=toshikoshi%20soba%20womansword&hl=cs&pg=PA1#v=onepage&q=toshikoshi%20soba%20womansword&f=false>
  25. MORI, Ichiu. Nichiren's View of Women. *Japanese Journal of Religious Studies* [online]. 2003, vol. 30, no. ¾ [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/30234051
  26. INAGAKI, Kana, HARDING, Robin. Japan's culture of discrimination saps 'wonomics'. *Financial Times* [online]. 2018/08/29 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/2d05e910-a45e-11e8-8ecf-a7ae1beff35b>
  27. Japanese women demand right to wear glasses at work. *The Guardian* [online]. 2019/11/8 [cit. 2020-07-31]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2019/nov/08/japanese-women-see-red-over-workplace-glasses-ban>

28. KANO, Ayako. Backlash, fight back, and backpedaling: responses to state feminism in contemporary Japan. *International Journal of Asian Studies* [online]. 2011, vol. 8, issue 1 [cit. 2020-10-24]. DOI: 10.1017/S1479591410000252
29. KINGSTON, Jeff. The Illusion That Is Abenomics. *Economic and Political Weekly* [online]. 2013, vol. 48, no. 50 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/24479036
30. *Kodžiki: japonské mýty*. Vydání první (v českém jazyce). Přeložil Viktor KROUPA, přeložil F. R. HRABAL. Bratislava: CAD Press, [2007], 315 s. ISBN 80-85349-97-3.
31. MURAKOSHI, Koji, ATSUKO, Sano. Tokyo medical school takes heat for gender discrimination. *Nikkei Asia* [online]. 2018/08/03 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://asia.nikkei.com/Politics/Tokyo-medical-school-takes-heat-for-gender-discrimination>
32. KOMATSU, Chikō. *The way to peace: the life and teachings of the Buddha*. Translated by Gaynor SEKIMORI. Kyoto: Hōzōkan Publishing Co., 1989.
33. KONFUCIUS. *Rozhovory a výroky (Lun jü)*. 2. vyd. Bratislava: Slovenský Tatran, 2006. ISBN 80-222-0529-X.
34. LAHAD, Kinneret. *Discussion: Another time. In A Table for One: A critical reading of singlehood, gender and time* [online]. Manchester: Manchester University Press, 2017 [cit. 2020-04-06]. DOI: 10.2307/j.ctt1wn0s66.12. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/j.ctt1wn0s66
35. MACNAUGHTAN, Helen. Womenomics for Japan: is the Abe policy for gendered employment viable in an era of precarity?. *The Asia-Pacific Journal* [online]. 2005, vol. 13, issue 13, no. 1 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://apjjf.org/-Helen-Macnaughtan/4302/article.pdf>
36. MANDUJANO-SALAZAR, Yunuen, Y. It is Not that I Can't, It is that I Won't: The Struggle of Japanese Women to Redefine Female Singlehood through Television Dramas. *Asian Studies Review* [online]. 2017, vol. 41, no. 4 [cit. 2020-08-02]. DOI: 10.1080/10357823.2017.1371113
37. MILTNER, Vladimír. *Malá encyklopedie buddhismu*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-111-6.
38. NAGAI, Michio. Social Change in Postwar Japan. *The Developing Economies* [online]. 1969, vol. 7, no. 4 [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: https://www.ide.go.jp/library/English/Publish/Periodicals/De/pdf/69_04_01.pdf

39. NEMOTO, Kumiko. POSTPONED MARRIAGE: Exploring Women's Views of Matrimony and Work in Japan. *Gender and Society* [online]. 2008, vol. 22, no. 2 [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/27821634
40. OECD (2017). *The Pursuit of Gender Equality*. DOI: 10.1787/9789264281318-en. ISBN 9789264281301.
41. OGAWA, Naohiro. Population aging and policy options for a sustainable future: the case of Japan. *Genus* [online]. 2005, vol. 61, no. ¾ [cit. 2020-07-31]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/29789282
42. OSUMI, Magdalena. Many of Japan's growing number of singles claim they are comfortable facing death alone. *The Japan Times* [online]. Tokyo, 2018/06/14 [cit. 2020-02-15]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2018/06/14/national/social-issues/many-japans-growing-number-singles-claim-comfortable-facing-death-alone/#.Xke8gShKg2x>
43. PASSIN, Herbert. Japan. *Education and Political Development* [online]. (SPD-4), edited by James S. Coleman, by JEREMY R. AZRAEL et al., Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1965 [cit. 2020-07-31]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/j.ctt183pg29.16
44. PESEK, William. Ending Japan's sexism requires men to lean in, too. *The Japan Times* [online]. 2014/06/21 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2014/06/21/business/corporate-business/ending-japans-sexism-requires-men-lean/>
45. *Population Pyramids of Japan from 1970 to 2019* [cit. 2020-08-10]. Dostupné z: PopulationPyramid.net
46. REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. Dějiny Japonska. Vyd. 2., dopl. Přeložil David LABUS, přeložil Jan SÝKORA. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-513-5.
47. RICH, Motoko. Craving Freedom, Japan's Women Opt Out of Marriage. *The New York Times* [online]. 2019/04/03 [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/08/03/world/asia/japan-single-women-marriage.html>
48. RINDFUSS, Ronald, CHOE, Minja, BUMPASS, Larry, TSUYA, Noriko. Social Networks and Family Change in Japan. *American Sociological Review* [online].

- 2004, vol. 69, no. 6 [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/3593045
49. RONALD, Richard, DRUTA, Oana, GODZIK, Maren. Japan's urban singles: negotiating alternatives to family households and standard housing pathways. *Urban Geography* [online]. 2018, vol. 39, no. 7 [cit. 2020-08-01]. DOI: 10.1080/02723638.2018.1433924
50. RONALD, Richard, NAKANO, Lynne. Single women and housing choices in urban Japan, *Gender, Place & Culture. A Journal of Feminist Geography* [online]. 2013, vol. 20, no. 4 [cit. 2020-07-31]. DOI: 10.1080/0966369X.2012.694357
51. RONALD, Richard, HIRAYAMA, Yosuke. Home alone: the individualization of young, urban Japanese singles. *Environment and Planning A* [online]. 2009, vol. 41 [cit. 2020-08-01]. DOI: 10.1068/a41119
52. SIEG, Linda, MIYAZAKI, Ami. Japan's middle-aged 'parasite singles' face uncertain future. *The Japan Times* [online]. 2017/04/20 [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2017/04/20/national/social-issues/japans-middle-aged-parasite-singles-face-uncertain-future/#.XyagjCgzY2z>
53. SINGH, Arvind Kumar. *Foreword of Book "Sigalovada Sutta: A Compendium of Socio-Economic Philosophy of the Buddha"* [online]. Eastern Book Linkers Pvt Ltd, 2017 [cit. 2020-01-31]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/317661712_Foreword_of_Book_Sigalovada_Sutta_A_Compendium_of_Socio-Economic_Philosophy_of_the_Buddha
54. *Statistical Handbook of Japan, 2018* [online]. Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan, 2018 [cit. 2020-08-10]. ISSN: 0081-4792. Dostupné z: <https://www.stat.go.jp/english/data/handbook/pdf/2018all.pdf>
55. STEIN, Peter, J. Singlehood: An alternative to marriage. *The family coordinator* [online]. 1975, vol. 24, no. 4 [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/583033>
56. TAMA, Yasuko, O'Bryan, Scott. The Logic of Abortion: Japanese Debates on the Legitimacy of Abortion as Seen in Post-World War II Newspapers. *U.S.-Japan Women's Journal* [online]. English Supplement, 1994, no. 7 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/42772074>

57. TANAKA, Kyoko. A Lawsuit against the Governor of Tokyo, Mr. Shintaro Ishihara. *WOMEN'S ASIA 21, Voices from Japan* [online]. 2003, no. 11 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <http://www.ajwrc.org/english/sub/voice/11-2-2.pdf>
58. *The Fifteenth Japanese National Fertility Survey, 2015* [online]. Tokyo: National Institute of Population and Social Security Research, 2017 [cit. 2020-02-15]. Dostupné z: http://www.ipss.go.jp/ps-doukou/e/doukou15/Nfs15R_points_eng.pdf
59. Total Fertility rate in Japan from 1800 to 2020* [online]. *Statista – The Statistics Portal*, Japan, 2020/08/23 [cit. 2020-10-18]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1033777/fertility-rate-japan-1800-2020/>
60. TSUTSUI, Yasutaka. *Konec stříbrného věku*. Praha: Odeon, 2011. Světová knihovna (Odeon). ISBN 978-80-207-1362-9.
61. VAVICH, Dee, A. The Japanese Woman's Movement: Ichikawa Fusae, A Pioneer in Woman's Suffrage. *Monumenta Nipponica* [online]. 1967, vol. 22, no. ¾ [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/2383075
62. VOGEL, Suzanne. Japanese Society under Stress. *Asian Survey* [online]. 2012, vol. 52, no. 4 [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/10.1525/as.2012.52.4.687
63. WALTER, Sim. Japan continues to be hit by discrimination scandals despite inclusivity pledge. *The Straits Times* [online]. 2018/10/24 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/japan-continues-to-be-hit-by-discrimination-scandals-despite-inclusivity-pledge>
64. WING, R. L. *I-řing: ilustrovaná Kniha proměn*. Praha: Synergie, c2003. ISBN 80-86099-81-4.
65. Labor force, female (% of total labor force) – Japan. *The World Bank* [online]. January 29, 2021 [cit. 2021-03-13]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.TOTL.FE.ZS?end=2019&locations=JP&start=1990&view=chart>

66. YAMADA, Masahiro. *After Parasite Singles – The Real Story Behind Japan's Marriage Crisis* [online]. EN Envejecimiento de la población en España y Japón: estudio comparativo y posibles implicaciones para Europa y Asia Pacífico. Ediciones Universidad de Salamanca, 2014 [cit. 2020-08-10]. ISBN 84-7800-248-1. Dostupné z: https://books.google.cz/books/about/After_Parasite_Singles_The_Real_Story_Be.html?id=O0iaAwAAQBAJ&redir_esc=y
67. YAMAGUCHI, Kazuo. Japan's gender gap: A lack of gender equality in career opportunity and long work hours perpetuate wage differences between men and women. *FINANCE & DEVELOPMENT* [online]. March 2019, vol. 56, no. 1 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2019/03/pdf/gender-equality-in-japan-yamaguchi.pdf>
68. YAMAMOTO, Takayo. *Nonpara: parasaito shinai onnatachi no "hontō"*. Tokyo: Magajin Hausu, 2001. ISBN 4838712936.
69. YONEMOTO, Marcia. *The Problem of Women in Early Modern Japan* [online]. University of California Press, 2016 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: JSTOR, www.jstor.org/stable/10.1525/j.ctt1f5g4zz